

MOTOLLA

európai magyar ifjúsági lap

3'89

4. ÉVFOLYAM

november

ös 20, DM 3, US \$ 1.50

OKTÓBER

Az idei év októbere, sokak szerint, sorsfordító eseményeket hozott. Kikiáltották a köztársaságot, és ugyanazon a napon, azaz október 23-án, több mint harminc éves késéssel, először kerülhetett sor az 1956-os forradalom méltó megünneplésére. Feloszlatták továbbá a kommunista államhatalom csendőrségét, a gyászos emlékü Munkásőrséget. A döntést egy olyan párt kormányfője jelentette be, amely viszont önmagát oszlatta fel. A hónap elején tartott kongresszuson az MSZMP kimondta önnön megszűntét. Még nem tudhatjuk, ezt mennyire kell komolyan vennünk. Ráadásul az sem bizonyos, hogy a ma még meglehetősen hallgatag kommunisták beérik annyival, hogy újjászervezzék a választásokon minimális esélyekkel induló (új) MSZMP-t. Mindezt akár történelmi jelentőségűnek is tekinthetjük, bár a közkeletű felfogás szerint, a történelem mindig

a győztesek története. Akkor pedig nem árt az óvatosság. Ma még lehetetlen a történeteket fontosságuk szerint osztályozni. Az új MSZ(M)P bevallott szándékait csak az veheti teljesen komolyan, aki a régivel sem tett másként. A köztársaságot kikiáltották ugyan, de Szűrös Mátyás ideiglenes államfő, ünnepi beszédében nem feledkezett meg a csapatait ideiglenesen Magyarországon állomásoztató Szovjetunióról sem. Meg is kapta a magáét — a tömegből felhangzó *ruszlik haza* kiáltások és a diszkrét fütttyögés csak az esemény ünnepi voltára való tekintettel voltak oly visszafogottak. Ami mindenképpen biztató: a mai magyar politikai életben már nem csak a kommunista párt eseményeire érdemes odafigyelni. Ki tudja, egyszer talán eljön az az idő is, amikor az idevágó hír csak egy lesz a sok — és nem is a legfontosabbak — közül.

MOTOLLA

NEM VÁLTOZTATUNK

A MOTOLLA egyetlen pártnak vagy más politikai csoportosulásnak sem kötelezte el magát, és ezen a jövőben sem kívánunk változtatni. A MOTOLLA szerkesztői az európai és a magyar liberális hagyományt tekintik mércének, s egyben érték-választásaik alapjának. Ez nem a magyar értékek lekicsinylését jelenti,

csupán annak belátását, hogy pusztán attól, hogy magyar, egy dolog vagy eszme épp úgy lehet értékes mint értéktelen. Így van ez akkor is, ha manapság olyan nem várt változásokat él meg a magyar társadalom, amelyek esetleg azt a benyomást kelthetik, hogy Pannónia körül forog a világ.

Kenguru

Mindenkinek volt valaha egy ablaka (vagy lesz) — gondolom én — és azon egy kilincs. Azt megragadva és elforgatva — ha nem jön közbe semmi — feltárla a kitekintésre szolgáló nylászáró. „Ablak a világra” mondaná az IBUSZ hétp próbás idegenvezetője — aki nem én vagyok. „Ehhez is szerecsse kell.” — mondom inkább nagy bölcsen. Jó ablak mögé születni kell, vagy legalábbis oda kell keveredni ebben a nagy túlekedésben. Ott van például a két nagyapám esete. Ifjonti lelkesedéssel nyitogatták a századelő

szecessziós ablakait. Aztán egyikük Isonzónál, másikuk egy chicagói vasgyárban, majd a keleti fronton találta magát. Nekem szerencsém is volt — meg lökdösődtem is egy kicsit. Néhanap nosztalgiazom. . . Képzletben kinyitottam első amsterdami ablakomat. Lábam előtt mint virágos rét, a vörös negyed. Ne tessék rosszra gondolni: az ablakhoz tartozó ház a református egyház tulajdona, amely az Údvadsereggel karöltve, a környék házainak felvásárlásával küzd a kirakati lányok által üzött foglalatosság ellen. Az éjszaka hangjai: Az öreg templom harangjátéka, kőszőlő turisták viharása, aztán éjfél tájt az Údvadsereg katonáinak énekes-zászlós felvonulása.

De nem erről akarok beszélni. Kinyitottam ablakomat; szemben a Bulldog kávéház festett portálja, mely előtt időnként megjelenik egy elképesztően színesen öltözött, manószzerű ősz bácsi festékesdobozkájával és restaurálja a Vámos Rousseau egzotikus világát idéző graffitit. Az ő dzsungelje Amsterdam, alvó cigánylányai a kira-

folytatás a 7. oldalon

KOSSUTH TÉR, 1989. OKTÓBER 23.

Fotó: Nagy Piroska

Pártok és kongresszusok

Mint ismeretes, a jövő év folyamán, negyven évi szünet után újból lesznek szabad parlamenti választások. Minden bizonnyal ezzel is magyarázható, hogy a magyar politikai pártok egymás után tartják meg kongresszusait.

Szeptemberben még sokak számára úgy tűnhetett, hogy csupán az MSZMP-n belül létezik a frakciók erőteljes megosztottsága, ezzel szemben az ellenzéki pártok — legalábbis a felszínen — egységesnek mutatkoztak. Kivételt akkor még csak a Szociáldemokrata Párt képezett. Ez azonban látszatnak bizonyult. A jelek szerint szinte valamennyi politikai csoportosulás hasonló cipőben jár. (A kisgazdák azóta össze is verekedtek egyik gyűlésükön.) Az alábbiakban a jelenleg legerősebbnek számító ellenzéki pártok, az MDF és az SZDSZ kongresszusával foglalkozunk.

A szokásostól eltérően, idén októberben nem csak az MSZ(M)P állt a politikai érdeklődés középpontjában. Az ellenzéki pártok közül, hárman is ebben a hónapban tartották kongresszusukat. A legnagyobb érdeklődés az MDF és az SZDSZ tanácskozását kísérte, a FIDESZ-re — talán részben visszafogottságuk miatt — kevesebb figyelem irányult. A nyári utóválasztásokon elért sikerével, a Magyar Demokrata Fórum méltán sorolhatja magát a legtekintélyesebb politikai erők közé. Akár a legnagyobb ellenzéki erőnek is nevezhetnének, ha nem kompromittálta volna magát — amúgy teljesen feleslegesen —, az MSZMP-vel kötött rossz kompromisszumával, ha néhány vezetője nem kelt volna ki oly dühödt, alkalomadtán minősítetlen hangnemből az SZDSZ által kezdeményezett népszavazás ellen, és ha végre világosan megfogalmazná politikai célkitűzéseit — azaz megszületne a régen várt MDF program, melyről eddig csak annyit tudunk, hogy a választások előtt szándékoznak közzétenni.

Nos, ha mindez így volna, akkor 20

ezres taglétszámával (mely megközelítőleg azonos az MSZMP utódpartjával), retorikájának magyaros hangszerelésével, (és nem utolsósorban a nemzeti ünnepek lebonyolításában tanúsított jártasságával) az MDF a tavaszi választások biztos esélyesének számítana.

Érdekes módon, a pártvezetés nem látszik tudomást venni az MDF szerepének egyre ellentmondásosabb alakulásáról, hiszen a kongresszus folyamán gondosan megkerülték saját szerepvállalásuk kényes pontjait. Nem haboztak viszont, ha a többi ellenzéki politikai csoportosuláshoz való viszonyukat kellett részletezni. A Magyar Demokrata Fórum minden jel szerint, nem az MSZ(M)P-t, hanem az SZDSZ-t tekinti elsősorú politikai riválisának. Azt a pártot, amely a kerekasztal tárgyalásokon tanúsított konzekvens magatartásával és a népszavazás kiírásával megkezdett népszerűsége tette szert, ami hozzásegítheti őt ahhoz, hogy populárisabbá oldja eddigi intellektuális arculatát. Úgy tűnik, a két párt közötti megegyezésről immáron szó sem lehet, s az ellenzék megosztott erővel veszi fel a harcot a kommunisták — amúgy nem kevésbé megosztott erőivel szemben. Lehet, hogy ez rövid távon nem szerencsés, hiszen ezzel saját választási esélyeiket rontják, de hosszú távon bizonyára jobb így, mintha az ellentétek elkendőzésével, holmi látszategységet próbálnának kialakítani.

Az MDF-nek mindemellett tisztázni kellene az MSZ(M)P egyes frakcióihoz, nevezetesen Pozsgay Imre köréhez fűződő hagyományos jóviszonyának további sorsát. Jelenleg kutyaszorítóban vannak, hiszen a hatalom megszerzésének logikája e viszony további ápolását sugallná, »»

» ugyanakkor a nagy barátságoknak könnyen választási vereség lehet a vége.

Vezetőik megnyilatkozásai eléggé ellentmondásosak ebben a tekintetben, annál egyértelműbbek azonban, ha a magyar politikai élet radikálisainak (értsd: FIDESZ és SZDSZ) megbélyegzéséről van szó. Hiszen Antall József felejthetetlen szavaival élve, ők azok, akik előbb akasztanak, aztán tovább állnak. További részleteket ne kérdezz, kedves olvasóm, mert a szónok dodonai hangvétele itt lezárja a racionális értelmezés lehetőségét. A Fórum eddig nem tudott különösebb politikai egységet kialakítani, s a jelek szerint, ez most sem sikerült neki. Politikai elemzők szerint, legalább három, többé-kevésbé ellentétes irányzat létezik az MDF-en belül, ezek kompromisszuma — legalábbis a párt szemszögéből nézve — igencsak kíváncsi lenne még a választások előtt.

Az MDF kongresszusa az önbizalomvesztés csapathatatlant jeleit mutatta, ezzel szemben, az SZDSZ küldöttgyűlésének az volt a tétje, hogy sikerül-e a hagyományosan értelmiségi pártnak nyitnia társadalom más rétegei felé. Erre jó alapot biztosított a népszavazás ügyében megrendezett aláírásgyűjtés sikere, amely nem csupán a szabaddemokraták politikai erejéről, hanem a társadalom közhangulatáról is árulkodott. A kongresszus — véleményünk szerint — igazolta az előzetes várakozásokat.

Radikális erényeik mellett, a felszólalók kompromisszum-készségükről is tanúságot tettek.

Az SZDSZ kétségkívül előnyösebb helyzetben lenne, ha a választók pusztán a programok alapján döntene: a szabaddemokraták már tavasszal kiadták a *Rendszerváltás programját*, melynél koherensebb és átgondoltabb programot eddig senki nem tett le az asztalra. De, mint tudjuk, a választóknak más szempontjaik is vannak. Az SZDSZ-nek nincsenek Csukái, nincsenek hatásos és szívhez szóló szónokai. Ahogyan Lengyel László írta, képviselői jobban érzik magukat a tárgyalóasztal mellett, mint a szónoki emelvényen. Ilyen körülmények között, a szabaddemokraták választási esélyei minimálisnak mondhatók.

Bár látszat szerint az SZDSZ a leginkább egységes politikai párt, valójában itt is több irányzat képviselteti magát, a SZETA erőteljesen szociális elkötelezettségű aktivistáitól a thatcheri konzervativizmus erőteljesen antiszociális híveig. Ma még nem látható világosan, hogy az irányzatok egysége mennyire lesz tartós, hogy bekövetkezik-e vagy sem a többi párthoz hasonló szakadás. Mert az nem kétséges: a mai magyar politikai pártok elsősorban személyi kötődésre és bizonyos közös értékekre — vagy azok együttes megkérdőjelezésére — épülnek. Mindez azonban nem elegendő ahhoz, hogy hosszú távon is hatékonyan működhessenek.

Az esélyek latolgatása jelenleg meglehetősen spekulatív feladatnak tűnik. Annyi azonban bizonyos, hogy a jövő évi választások nem csupán a demokratikus átalakulás, hanem az egyes pártok sorsának további alakulása szempontjából is döntő jelentőségűek lesznek.

A TARTALOMBÓL

A trónörökös
Apolitikus töprengések
Memento
Kárpátalja nem Karabáh
Séta Amsterdam Vörös
Negyedében
Michael Jackson orra
PC játékok
Chelu Iván Péter bábjai
A forradalom emléke
ESSZÉ: Prágai ősz

Apolitikus töprengések

1989. október 4.

Álmomban egy gonosz boszorka jelent meg, és nekemszögezte a kérdést: Kit szeretsz jobban, Nyers Rezsőt vagy Pozsgay Imrét? Hiába tiltakoztam, menekültem volna, hogy én... hogy én erre nem tudok válaszolni, ó, jaj! Ne szorítson kend sarkba, én Virginia Woolfot szeretem jobban!!! A gonosz boszorka nem hatódott meg nyöszörgésből üvöltés-fajuló mentegetőzésen, ott bökösött hegyes vasorrával egy fortyogó katlan felé, és ismételt, fenyegetett hangsúllyal egyre kérdezett. Hirtelen (álomban néha rendkívül ügyes vagyok) kicseleztem a Vasorrú Bábát, és uccu neki, felrohantam a Szabad Égtájak felé. Itt üde pázsitot, gondtalan szemlélődést reméltem. Közelebb érve, miközben a hátamban lihegő kérdés elmaradt, azt láttam, hogy három tündér marakodik egy nagy, almazöld nyakkendőn. Alighogy észrevettek, így szóltak hozzám: Döntsd el te, ifjú vándor, kit illet az elnöki szimbólum. Hebegve habogtam, hogy nem tudom, miről van szó, de bátorkodnék megjegyezni, dönteni nemigen szeretek, egyébként pedig a boszorkány elől menekülök. Merev arccal néztek a tündérek, majd azt mondták: Ha nem döntesz, mi szétmarcangoljuk a nyakkendőt, országod pedig egy igenléha király kezére jut. Boldogan sóhajtottam fel, miszerint az alkotmányos monarchia nagy barátja vagyok (azt

már elhallgattam, hogy kedvenc hőseim a léha királyok), és minden vágyam a versírás egy olyan illatozó kert tövében, amilyenben ők éppen civakódnak. A tündéreknek megnyúlt az arcuk, szájukból csúnya szemfogak nőttek ki, és három lángnyelvbe csavarodott mérges kígyó lövelte rám sziszegését: Ha nem választasz elnököt közülünk, soha többé nem írhat szerszet, életed pedig egy politikai küzdőtér porondján fog zajlani, vemhes oroszlanok között. Utolsó erőmet összeszedve kérdeztem, mi léssen, ha mégis döntést hoznék ügyünkben. Középerős elnöki intézménnyé teszed egyikönket! — harsogta egyidejűleg három tündértorok. Fülcimpáimat tépdese motyogtam, hogy ezt én nem értem, de ekkor már elfogyott a tündérek türelme: nagyot rántottak az almazöld nyakkendőn, mely varázslatuk folytán a nyakamba került, én pedig alázuhanam — egy szál vékony nyakravalón csüngve — alig pár centire egy fortyogó katlan fölél. Az undorító kénkö szagától fuldokolva hallottam még a boszorka csúfos vihogását, amint ezt rőfögte: Na, mi van, döntöttél? Torkom és a nyakkendő szakadtából ordítottam, hogy ha addig élek is... , de szavaim elfúltak a szurok bugyborékolásában, mivelhogy közben már merültem. Forró verejtékben ébredtem föl, vállamat legjobb barátom rázta, és nyugtatón suttogta fülembe: Ne félj, ne félj. Győznek a reformerek! Azóta is nagyon szégyellem magam, bár nem mertem megkérdézni, hogy mit bugyborékoltam, nehogy kiderüljön tudatalatti döntésem egy olyan ügyben, melyben maradnék tisztelettel cinkos, bűnös, de legfőképpen néma. Álmomban is.

Macellarius

A trónörökös

Amikor október 23-án, két órával a Köztársaság kikiáltása után véletlenül megint a Kossuth Lajos téren jártam, azt láttam, hogy ismét gyülekezik a nép. Már azt hittem, hogy most fogják kikiáltani a köztársaság kikiáltásának visszavonását, de nem. A tömeg Ottó látására gyűlt össze. Királyunk azonban nem volt látható. Utolsó királyunk egyelőre nem tud eleget tenni a nemzet követelésének. Különösen akkor nem, ha a szabad választások előtt akarnák őt megválasztani, ha nem is királynak, legalább köztársasági elnöknek. Ezt ő, aki egykoron gyakorló trónörökös volt, egyáltalán nem tartja demokratikusnak. A biztonság kedvéért mégis felkérte a bonni magyar követtséget, tisztázza állampolgárságát. Mert netán az is megeshet, hogy nem csak a kisgazdák, hanem az egész nemzet borul le előtte, nagyobb hangsúlyt adva így az össznépi követelésnek. Egy október végén, Párizsban adott interjúban már nem utasította vissza annyira erőlesen a kisgazdák felkérését sem. Talán mégis csak Magyarországon lesz rá igazán szükség. Bár az Európai Parlamentben, mint mondja, egyelőre többet tehet a magyarságért és az országért. Hiába lett volna az eddig befektetett energia, ha most amikor tényleges tettek várnak rá, csupán elnök lesz Magyarországon. Közben a Belügyminisztérium egyik tisztviselője kijelentette, hogy Ottó nem magyar állampolgár, de az is lehet, hogy mégis az; rengeteg kivételt létezik természetesen. Ezért most már királyunknak kell bebizonyítania, hogy ő micsoda azon kívül, hogy már osztrák és német állampolgársággal is rendelkezik. Ha így folytatja, talán az Egyesült Európát sem kell létrehozni. Talán egyszerűbb lenne az összes számításba jöhető állam polgárává válnunk. Na meg azt sem tudjuk, hogy a szabad választott parlament milyen rendeleteket hoz az idegenbe szakadt honfitársak státuszával kapcsolatosan. És az is lehet, hogy Ottó addigra ama véleményét is revidálja miszerint semmiképpen sem kötné Magyarországra való visszatérését a monarchia visszaállításához. És akkor talán egy eljövendő év március 15-én — a legújabb alkotmány kikiáltása alkalmából — a Habsburg dinasztíának is felséges elégtételt adunk.

1989. október 23. Fotó: KÁ

mások írják

the VOICE

Egy, az '56-os forradalomról szóló film forgatása alkalmával, újból felállították Sztálin szobrát a Dózsa György úton: Gorbacsov egy hasadás a függönyben, de nincsenek pontos irányelvek arra nézve, hogy miképpen lehetne folytatni a mindenki által megtapasztalt változásokat. Magyarországon manapság senki sem lehet teljesen bizonyos abban, hogy Sztálin valóban papír-maséból van.

1989. október 24.

2000

Lengyel László tanulmányában így ír az MDF-ről: De az MDF-ben ott veri az asztalt egy CSU Franz-Joseph Strauss-út utánzó Csurka István is. Ez a kiszámított ösbölnykedés, a jóljátszott férfiaság az akár egy évtizedig húzódo átalakulási folyamatban szavazatokat hozhat. És persze kínos perceket. Ha sikerül az eddiginél ügyesebb munkamegosztást kialakítani az odacsapkodó Csurka és a józan pragmatikus pártvezetés között, akkor az MDF behozhatja a fejletlenebb vidékek kevésbé polgárosult, kuruckodó

protestánsait a csurkai szavazatokkal, és a polgárosult fejlettebb vidékek toleránsabb, pannon polgárait Antall József nyugodt megfontolt szavaival. Ez a „CDU-CSU” szövetség tartós lehet, csak a politikai életnek fel kell nőnie odáig, hogy megértse: jól kimunkált szerepek eljátszásáról van szó. Akkor benézhetünk a csurkai élénk színekkel festett álarc mögé.

1989 október

Süddeutsche Zeitung

Az MSZ(M)P kongresszusáról: Árde a pártkongresszus nem egy mosógép, amibe a megpiszkosodott, kommunista pártot bedobhatják, hogy utána egy tiszta, fehér demokratikus-szocialista pártot szedjenek elő. Egy ilyen mosási procedúrát még a Pozsgay-öbölítő sem tudott létrehozni.

1989. október 10.

Magyar Nemzet

Egy interjúban Szalai Erzsébet, közigazdász, nyilatkozott a várható koalíciós kormány esélyeiről: Tény, hogy nem túl irigylésre méltó az eljövendő koalíciós kormány helyzete. Vagy felvállalja a radikális szerkezet-

váltást, s akkor — a keletkező feszültségek miatt — két-három hónap alatt megbukik; vagy nem meri ezt vállalni, s akkor azért fog megbukni, hiszen a koalícióba be nem került pártok támadni fogják a népszerűtlen döntések halogatásáért.

1989. október 28.

Idézet Tamás-Gáspár Miklós az SZDSZ közgyűlésén elhangzott beszédéből: Nem a mi ördögien zseniális taktikánk eredménye volt az, hogy az Ellenzéki Kerekasztal ama öt és fél pártja aláírta a részleges egyezményt a megboldogult MSZMP-vel... Az sem a mi sátni intelligenciánk eredménye, hogy az egyezségből csupa olyan maradt ki, amit a magyar politika közvélemény kétszázézer tagú, a néptől, a magyarságtól idegen kis értelmiségi csoportcskaja fontosnak tart.

1989. október 30.

TIME

The world newsmagazine.

A lap a következőképpen idézi a szovjet kormány szóvivőjét: A Brezsnyev-doktrína már nem létezik... Iserik a My Way? című Sinatra-dalt? Magyarország és Lengyelország ezt csinálja. Tehát most érvénybe lépett a Sinatra-doktrína.

1989. november 6.

Kiszorítódsi

Az MSZ(M)P kongresszusát változó atmoszféra jellemezte: az első két nap reménykeltő eseményei után a hangulat hideglelős csalódottságra fordult. Ennek a minőségi változásnak két főszereplője volt, Nyers Rezső és Pozsgay Imre.

Az állampárt öntisztulásának szándéka a népi demokratikus platform létrejöttén bukott meg, noha — így utólag — szükségszerűnek tűnik egy, a reformistáktól független, azokkal sok szempontból ellentétes áramlat létrejötte. Berecz és Grósz, illetve az őket támogatók kikerültek a politikacsinalás boszorkánykonyhájából, ami annyit jelent, hogy a párt megszabadult szélsőségesen retrográd erőitől. Mindazok azonban, akik e két úr bukásként követően igyekeztek új helyüket megtalálni, egy újabbat fordítva kopottas köpönyegükön, a népi demokratikus platformhoz csatlakoztak. A nagy többség azonban olyanokból áll, akiknek semmi közük ehhez a platform-deklaráta gondolkodásmódhoz. Ilyen lehet a technokrata Angyal Ádám, aki nyilván inkább gondolkodik piacban és tőkében, mint a dialektikus és történelmi materializmus alapfogalmaiban. A megtisztulás alapvető személyi feltétele az apparátus lecserelése lett volna, de ez nem valósult meg. Emellett az MSZ(M)P kongresszusa teljesen befelé forduló volt. Egyetlen, a társadalom egészét érintő kérdéssel sem foglalkozott. A felszólalók közül senki sem vázolt gazdasági, külpolitikai, ifjúságpolitikai vagy egyéb koncepciót, vagy akár választási stratégiát. Ma nincs az országban senki, akinek világos lenne az új, múltjával látványosan szakító MSZP programja. Egy mozzanat azonban gondolkodásra készítet: a zártlistás rendszerű elnökség-jelölés. A reformszárny számára ez jelenthetett biztosítékot arra az esetre nézve, hogy amennyiben Grószék mégsem buknak ki az elején, és így maguk is listát alkothatnak, akkor a döntés kiélezett legyen — a küldöttek vagy Grószot, vagy a reformplatformot válaszzák. Ez a módszer átmenthető volt a népi demokratikus szárny megjelenésekor. Miután az előállt meglehetősen zavaros listájával, belső egyeztetések nyomán született meg a végső és egyetlen elnökség-tervezet. Ezt a küldöttek vagy megszavazták vagy nem. Előfordult, hogy húszperces ülést tartottak két, egyenként másfél-

órás szünet után. Így aztán egyharmados ellenszavazattal sikerült a listát átnyomni: senki nem állt fel, hogy egyéni módosításokat javasoljon. Igazából a platformok választottjai sem tudhatták, miért kerültek be a vezetésbe. Mindebben döntő volt Nyers egyre negatívabbá váló szerepe, aki a jól bevált kádári módszerekkel irányította a folyamatokat. Állítólag Grósszal és Berecz-cel riogatta a platformokat, ha Pozsgayt akarnák jelölni pártelnöknek. Tabajdit a népi demokratikusok, Szűröst talán maga Pozsgay fúrta meg. Ám ezek csak ellenőrizhetetlen pletykák... Mindenesetre sokat elárulnak a kongresszus utolsó másfél napjának hangulatáról. Sajátos kóktól jött itt létre, élén azzal a Nyerssel, aki mindkét platformnak megfelelt. Ez a végeredmény egyik platformnak sem tetszhet igazán, s ha lehet, még kevésbé van a reformisták ínyére. Azok, akik egyetlen platformhoz sem csatlakoztak, világosan érezhették, hogy kiszorultak a valódi döntésekből. Pozsgay talán az egyedüli, aki azt érte el, amit eredetileg is akart: a kongresszus őt jelölte köztársasági elnöknek. Az elmúlt hónapokbeli szereplése lassan éppoly ellentmondásosnak mondható, mint egykoron, a hetvenes években — akkoriban előbb kijelentette, hogy többé nincsenek tabu kérdések, majd továbbra is fegyelmезetten szolgálta a hatalmi struktúrát. Mostanság már senkit nem lephetett meg, hogy a háromoldalú tárgyalásokon alkalmadtán az MSZMP kemény vonalának érdekeit képviselte. Nem ismeretes, hogy milyen párton belüli érdekegyeztetések nyomán alakultak így a történetek, ám maga a tény nem tagadható. Itt a kongresszuson viszont (érthetetlen és némiképp ízléstelen módon) a terem első sorában fogadta Csoóri Sándort, az ellenzék prominens képviselőjét. Azt hihetnők, Pozsgay ezt már a választási kampány részeként, politikai lojalitásának demonstrálására tette volna ott, a háta mögött többszáz kommunistaival, bocsánat, szocialistával.

Bojár Iván András
Hegedűs István

OLVASÓI LEVÉL

Nem „legalulról nézve“

Aggódva és meglepetten olvastuk a MOTOLLA júliusi számában Ara-Kovács Attila Erdély — legalulról nézve című cikkét. Olvasása közben többször is meglepődöttünk és aggodalmunk egyre fokozódott. Meglepődöttünk azon, hogy a Svédországba menekült erdélyi magyarok tízei, talán százai által hálával emlegetett budapesti ügyvédet, a bajbajutottak patrónusát, dr. Nagy Lászlót, hibái, heves természete miatt közismerten antiszemitaának nevezi, minden idevágó konkrétum említése nélkül! Méginkább meglepő, mikor Ara-Kovács Csurka Istvánt támadja! Az újságírás normái szerint, ha valaki féltelen, stílusatlan gyalázkodással vádol meg valakit — bárki legyen is az! — akkor annak kötelessége szigorú pontossággal idézni mindazt, ami subjektív okot adhat ezeknek a nem éppen stílusos jelzőknek a használatára. Fokozott mértékben áll ez akkor, ha a támadás célpontja korunk egyik legnagyobb magyar írója, s a támadás terjesztője egy olyan magyar ifjúsági lap, melynek tucatnyi nyugati országban van olvasótábor. A megdöbbenő, s ugyanakkor aggasztó azonban, mindenekelőtt az a látható könnyedség, mellyel a fegyelmезettenség, elvesztett önkontroll és a féltelenség, társasági etikett vagy egycsüti szabályok megsértése egyszerűen harsány antiszemizmussá alakul át anélkül, hogy az olvasó bármit is értene ebből a metamorfózisból. Tüstént felmerül a kérdés: gyarló emberi hibák, melyek súlyosak is! (és melyekből bőven kijut mindnyájunknak), hogyan és mivégett válnak anti-szemizmussá! Az antiszemita jelző — ha bizonyítottan

jogos! — súlyosan terhelő megbélyegzés, és nem kívánánk olyan társadalmat, amely ne lépne fel ellene szigorúan. De olyan jelen, vagy jövő magyar közösséget sem, ahol csak úgy megokolatlanul osztoztatják ezt a dicsélet jelzőt! Gondolataink önkéntelenül a náci és kommunista fénykorbeli torzképekhez szállnak vissza, mikor ártatlan emberek, Magyarországon tízezreit, Németországban millióit elimináltak azzal az egyszerű módszerrel, hogy rájuk mondták: plutokrata, kapitalista, szemita, antiszemita, osztályellenesség, fasiszta, kulák... Ez náci és kommunista módszer — vagy legalábbis ők fejlesztették tökélyre. Ne vetemedjünk még hasonlók használatára sem! Szeretnénk hinni, hogy ezúttal egy véletlenről van szó. A rutinosságban talán még nem elég öreg újságszerkesztő és cikkíró véletlen, pillanatnyilag elvesztett önkontrolljáról. Mert mi lehetne más? Ha nem véletlenről van szó, akkor félős, hogy inkább féltelen, stílusatlan gyalázkodás. Ama lumpenség förmedvénye, mely igyekszik éket verni... a csiráz magyar szabadság, politikai sokrétűség és másként-látás együttthatói közé. A kiemelt betűkkel írott szavak idézetek Ara-Kovács cikkéből. Súlyos szavak, mert következményei kiszámíthatatlanok. A megbélyegzés szerinti súlyos felelőtlenség, bárkit, vagy bárkiket célozzon is! Összeegyeztethetetlen egy szabadabb, jobb világ útkeresőinek szó- és gondolatárával, s a kibontakozást kereső hazánkban csakis a mai Magyarország politikai átfolyán történik — vagy történhetik. A leghatározottabban tiltakozunk min-

folytatása a következő oldalon

Kárpátalja nem Karabah

Aki járt valaha ezen a vidéken tudja, hogy Kárpátalján még az órák is különbözőképpen járnak. Ukrajna a moszkvai időzónába tartozik, de a magyar falvakban és templomokban a pestivel egy időben hallható a déli harangszó. Lehet, hogy a Gorbacsov-érában a kétféle időszámítás is közeledik majd egymáshoz?

Kárpátalja

1988 elején megalakult a Kárpátaljai Magyarok Kulturális Szövetsége (KMKSZ) – első ízben ekkor érte el a sokat emlegetett glasznoszty a kárpátaljai magyar kisebbséget. E folyamat tükrében számolhatott be Balla D. Károly a szervezet politikai céljairól: „Amint tömegszervezetként létrejövünk, nem tartom elképzelhetetlennek, hogy a következő helyi választásokon saját képviselőket indítunk.“

Eddig alig-alig hallhatunk a Szovjet-unióban élő magyarok sorsáról. A politikai és kulturális körülményekről még csak-csak szó esett, de a személyes kapcsolatteremtés csaknem lehetetlen volt.

Tavaly óta ez is teljesen megváltozott. A régebbi gyakorlattól eltérően, most személyes meghívásra bárki külföldre utazhat. Különösen a Magyarország és Kárpátalja közötti kishatárforgalmat könnyebbítették meg. Így a hétvégén már nem csak Szombathelyet meg Sopront rohanják meg az osztrákok, de a borsodi boltokat is kiürítik a Szovjetunióból érkező kirándulók.

Más területekkel ellentétben, eddig itt nem került sor erőszakos összetűzésekre a helyi kisebbségek és, a többségében ukrán lakosság között. A magyarokon kívül, akik majdnem 15 százalékkal a legnagyobb kisebbségi csoportot képezik (a hivatalos adatok szerint 162.000 magyar van), Kárpátalján oroszok, románok, szlávok, zsidók és más kisebb nemzeti csoportok is élnek.

Magyar szervezetek képviselői, így az KMKSZ is legalább 200.000 magyar-ról beszél. Pontos adatokat az idén tartott népszámlálástól remélhetnek. Az emberek először jelölhették meg szabadon nemzetiségüket, ahelyett hogy személyi igazolványuk szerint alapítsák meg hovatartozásukat. A magyar kisebbség 1944 utáni sorsa – a második világháború után a Szovjetunióhoz magához csatolta Kárpátalját – , mindmáig nem tisztázódott. A kollektív fasizmus vádjával, deportálták a teljes magyar felnőtt férfi lakosságot, miután egy három napos munkaszolgálat ürügyén behívták őket. Ezt sokáig sikerült eltitkolni a nyilvánosság elől. A hozzátartozókat és a hátramaradott feleségeket azzal fenyegeték, hogy amennyiben valamit is mondanak sosem látják újra férjüket.

Többnyire 1946-ban térhettek vissza a férfiak. Közülük sokan meghaltak valahol a GULAG-ban. A kárpátaljai magyarok, most követelik a múltbeli eseményekk kivizsgálását és jóvátételét.

„Magyarságunk nem csak állapotunkat jellemzi, hanem egyben életcél és programot is jelent; a túlélés programját.“ Így magyarázza helyzetüket Horváth Sándor, a *Kárpái Igaz Szó* szerkesztője. Az oroszországi magyarság sorsa különbözik minden más területtől, ahol nagy számban élnek magyarok. Ennek oka elsősorban az, hogy ők voltak a leginkább elszigeteltek az anyaországtól.

BEREGSZÁSZ, kirakat

Fotó: Art & Archives

De a Szovjetunión belüli helyzetük gazdaságilag kiváltságosnak számít. A háztáji gazdálkodás és a városi polgárság igyekezete biztosította számukra a – többi vidéknél – aránylag magasabb életszínvonalat, „de Magyarországhoz vagy akár Csehszlovákiához képest még mindig átlagon aluli állapotok uralkodnak,“ hangsúlyozza Horváth Sándor.

BEREGSZÁSZ, kirakat

Fotó: Art & Archives

A gyermekek iskoláztatása és nevelése elsősorban magyarul folyik. De itt is fennáll a veszély, hogy csökkentik a magyarnyelvű iskolák számát. A egyes nyelvű oktatás bevezetése már ezt az utat mutatja. A szülők félnek, hogy gyermekeik esetleg hátrányos helyzetbe kerülnek, amennyiben nem ukránul vagy oroszul tanulnak. A KMKSZ rejtett asszimilációs törek-

Ara-Kovács Attila

Memento

Nem csak az emlékezés havát éljük most, de nemzeti emlékező-képességünk visszaszerzésének, lelkitudati újraéledésünknek nagy korszakát is. 1989 a magyar forradalmi múlt, közép európai jelenlétünk és európai jövőnk nagy találkozóját jelenti. Illő tehát nem elefedni, hanem megemlékezni azokról is, akik magyarként az elmúlt esztendők fokozódó romániai terrorjával szálлтak szembe, mi több: mártírjai lettek ennek az egyenlőtlen küzdelemnek. Az alábbiakban, kifejezetten az egyedi esetekre koncentrálva, hadd álljon itt azok névsora, akikre ma már csak emlékezni lehet.

Hadházi Iván

Evangélikus lelkész. A Szeretetszolgálat egyik megszervezője. Beszámolóik szerint a Securitate többször kihallgatta, vallatta. 1982 őszén autószerencsétlenség áldozata lett, mely tényt környezete a román titkosrendőrség akciójának tekinti.

Pálfi Géza

Római katolikus. lelkész, Márton Áron püspök kiszemelt utódja. A Securitate többször kihallgatta, vallatta, megkínozta. Ez okozta halálát 1984 márciusában.

Sipos József

Református lelkész. Papp László nagyváradi püspökkel és a Securitate-val történt konfliktusát követően, 1985-ben Bukarestbe utazik, hogy az államvezetés közbenjárását kérje problémái orvoslására. Családjának már csak holtestét szolgáltatják ki. A rendőrségi magyarázat: belefuladt a Herestrau tóba.

Visky Árpád

Színművész. Többszöri konfliktusát a hatóságokkal és a titkosrendőrséggel hét esztendős börtönbüntetés követi.

Ara-Kovács Attila

letéről. Családjának nem volt szabad felbontani koporsóját.

Csáki Ferenc

53 esztendős földműves Felsőlemlényből. Vallatás közben, 1987-ben verte őt agyon Agache őrnagy, rendőrpárancsnok.

Keresztes András

Kézdivásárhelyi fuvaros. 1988. január 11-én öngyilkos lett, mert nem volt képes elviselni az állandó vallatásokat és kínzásokat. A tettes: a helyi rendőrség egyik alkalmazottja, Costea Augustin által vezetett rendőrcsoport.

Tamás János

42 éves csíkszentdomokosi lakos, aki a rendőrségi vallatások és kínzások elől, 1989. május 26-án öngyilkosságba menekül. Vallatóinak a neve: Pletea, Brinzac örvezetők, Braduti hadnagy, Ionita őrmester.

Tamás Imre

38 éves csíkszeredai lakost, 1989. június 12-én – a rendszerre tett bíráló megjegyzései miatt – a Securitate kihallgatja. Ennek során agyonverik.

Újvárossy Ernő

Temesvári építésmérnök, a református gyülekezet presbitere. A Securitate megfenyegeti, hogy ne lépjen közbe az ellenzéki politikus Tőkés László érdekében. 1989. szeptember 16-án találak rá tetemére a Temesvár környéki Vadász erdőben. Rendőrségi jelentés szerint öngyilkos lett. Környezete viszont azt állítja, hogy össze verték, és arcát teljesen széttroncsolták.

LEVÉL

folytatás

A levélíró levele az Aranymadár című lapnak

dennemű valódi antiszemita megnyilatkozás ellen! De ugyanúgy minden nem definiált gyanúsítgatás, rossz hírbehozás ellen is! Ily módon lejáratni, vagy elhallgatni politikai vetélytársakat nem lehet más, mint könyöklés, könnyű előnykeresés. Márpedig koldussá tett népünknek nem karrieristákra van szüksége ma – bármely táborhoz tartozóak legyenek is! – hanem az országért önzetlenül szolgálni tudókra!

Kintről nehéz követni mi minden történik otthon napjainkban. A rivalitások helyett azért mégis, elsősorban összefogást szeretnénk látni a múlt ellen. S igazán jó munkát végezni csak a különböző nézetek, elképzelések egyeztetésével lehet, nem pedig lebunkózással. Ezért nem látjuk szerencsésnek, az Ara-Kovács Attila cikkével szembeni oldalon hozott, Pesti Endre kissé propaganda-ízü cikkét, és főleg annak egyes kitételeit sem. Ismételjük: ma az erők egyesítésére lenne szükség, nem pedig öndicséretre – pláne nem a többi „szövetséges“ rovására! És meg akarjuk mondani, a „magyarkodás“ szó gúnyos, lenéző használatát sem szeretjük. Számunkra kívánatos a nemzeti gondolatok, nemzeti érdekek szem előtt tartása. Miért kéne csak nekünk kozmopolitáskodnunk!? Nézzünk csak szét a nagyvilágban: a primitív terror-eszközöket használó sovínista népek mellett, a tömjénezett nagy- és mintahatalmak is nemzeti érdekeiket tartják legfontosabbnak mindenkor. Úgy véljük, igenis álljunk ki magyarságunkért! Jó formában, jó mértékkel, jó tartalommal! – és ne hagyjuk magunkat ezért sarokbaállítani! Ez sokunk közös érzése, érdeke – s ezzel tartozunk is népünknek! – emelkedetten, felülről és nem legalulról nézve. . . !

A Svédországi Magyarok Országos Szövetség (SMOSZ) vezetősége nevében

Jakabffy Ernő, elnök
Ungerska Riksförbundet,
Box 17, S-16126 Bromma

Tisztelt SMOSZ!

Ara-Kovács Attila múlt számunkbeli írása (Erdély – legalulról nézve, MOTOLLA 89/2) nem kevés indulatot kavart, ami részben érthető is, mivel a szerző megle-

vésnek tekinti mindezt és tiltakozik ellene. Szerintük a gyermekek könnyebben tudják elsajátítani az alapismereteket anyanyelvükön. Feltétlen eredményként könyvelhető el, hogy a trianoni békeszerződés után elcsatolt területek közül, egyedül Kárpátalján tanítják a magyar nemzet történelmét, mely az idei tanévtől kezdve kötelező tantárgyként szerepel minden magyar iskolában.

Az oktatáson túl számos kérdést kell még megoldani. A legnagyobb igények kulturális téren léteznek. Független magyar lapok indításával kísérleteznek. Eddig az ilyen kísérletek rendre megbuktak. Magyar irodalom nagyon kevés, évente alig három-négy könyv jelenik meg. A fiatalok publikációs lehetőségei minimálisak. Egyetlen fórumuk a *Kárpái Igaz Szó* nemrég megjelent irodalmi melléklete, az *Új Hajtás*.

Egyéb téren még rosszabb a helyzet: a papok és lelkészek utánpótlása nem biztosított, egyetemi oktatás magyarul csak a magyar irodalom és nyelvi tanszéken folyik, nincsen önálló magyar színházi társulat, nincsen magyar mozi. Viszont hozzáférhetőek a magyarországi kiadványok és fogni lehet a budapesti rádióadásokat.

Az értelmiség sokat vár el a Kulturális Szövetségtől. Egyik alapító tagja, Balla D. Károly független irodalmi folyóiratot akar indítani. Magyarországon nyomtatnák, de kárpátaljai szerzők lapja lenne, és a KMKSZ terjesztené.

Horváth Sándor szerint a szervezet alapítása évtizedek munkájának eredménye: „A Kulturális Szövetség létrejötté 200.000 magyar politikai akaratát tükrözi, akik részt kívánnak vállalni életük irányításában. Ezek a kezdeményezések nem lehettek volna lehetségesek az egész országot érintő változások nélkül, Gorbacsov glasznosztya nélkül.“

A levélíró levele az Aranymadár című lapnak

hetősen kemény hangnemben fogalmaz. Egyetlen hozzászólás érkezett írásban, s ez a SMOSZ fentebb közölt olvasói levele. A továbbiakban erre kívánunk válaszolni.

A levélíró lényegében két dolgot kifogásol Ara-Kovács Attila cikkével kapcsolatban: egyrészt annak tartalmát, másrészt azt a szerkesztői gesztust, mely szabad utat engedett e tartalom megjelenésének. A tartalommal kapcsolatban csupán annyit szeretnénk megjegyezni, hogy a szerző érveit megfontolásra méltónak találuk. A Nagy Lászlóval és Csurka Istvánnal szemben megfogalmazott vádak igazságát azonban nem a mi tisztiünk vizsgálni. Ara-Kovács lapunk főmunkatársa, írásai rendszeresen helyet kapnak a kisebbségi rovat hasábjain. Szerkesztési elveinkkel mélységesen ellenkezne, ha akár őt, akár másokat cenzúráznánk. Ígyhát nem tettük ezt az említett cikkel sem és távolról sem azért, mert őket igyekszünk verni a csírázó magyar szabadság, poltiikai sokrétiűség és másnéklntárs egyiüthetái közé. Eppen ellenkezőleg: úgy véljük, a sokrétiűség és a különböző vélemények megjelenítése nemhogy ártana egy demokrikus társadalom kibontakozásának, valójában annak egyik előfeltevését képezi.

Talán mondanunk sem kell, hogy e kibontakozásnak mi is elklötelezettei vagyunk, bár elklötelezettségünk, hangozzék bármilyen paradoxálisan, nem pusztán magyar centrikus. A magyarkodás fogalmát valóban nem kedveljük, mivel a szó – ahogyan azt szótári jelentése is mutatja, egy nem hűeles magatartást fed. Másfelől, ama bizonyos kibontakozás egyetlen lehetséges útjának nem azt tartjuk, ha látszategységet imitálunk, hanem azt, ha az egymástól eltérő érdekek és törekvések világosan megfogalmazódnak. Hasonlóképpen, a száraz, de szabatos gondolatot többre tartjuk a lelkesítő, ánde zavaros gondolatnál. Meglepő volt a levél azon része, mely propaganda-izűnek minősíti Pesti Endre cikket, s főleg annak egyes küeteleit. Ha a propaganda azonos azzal a pusztia ténynyel, hogy írunk valakiről, akkor valóban jogos ez a minősítés. De csak akkor jogos! A cikket újraolvastva, egyetlen olyan passzust sem találtunk, amelyre ráillenék az említett vád. Hiszen az ténykérdés volt a lap megjelenésének pillanatában, hogy csupán az SZDSZ-nek van poltiikai programja, és ez – sajnos – ma sincs más-ként. Az újságíró pedig csak azzal foglalkozhat, ami van.

MOTOLLA

No picture

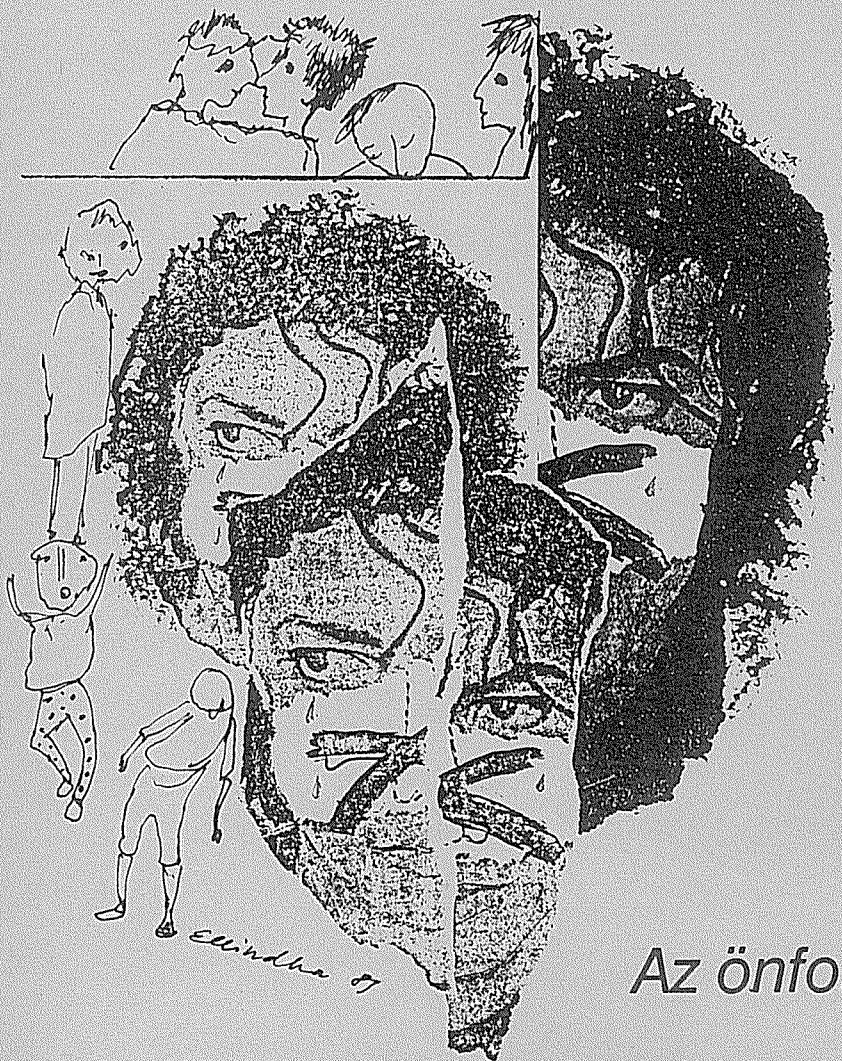
Séta Amsterdam „Vörös Negyedében“

A látvány magyar szemnek szokatlan. Az utcán tolongó turisták, bábeli hangzavar, japántól magyarig. Úgynevezett turistalátványosság. Fényképezőgépek mégsem kattognak, vakuk nem villognak. Amennyiben mégis: az eldobzott film bánja. Ha valaki nagyon ragaszkodik Ilfordjához avagy Orwójához, esetleg néhány pofon is elcsattanhat.

Az üvegen táblák-matricák: No Picture. A bikiniben, piroslámpás kirakatokban ülő hölgyek nem szeretik a maradandóságot. A színkálpa változatos: fehér, sárga, fekete és ezek minden árnyalata. Vékony keleti lányok mosolyognak, szépítkeznek, viháncolnak a rekeszekben. Újsághirdetés: „Nem-kíváncsi-lehetetlen szexház: szauna, masszázs, uszoda, egzotikus lányok a Távol-Keletről, Latin-Amerikából, Afrikából.“ De hogyan csöppentek ők ide? Leánykereskedelem: A szóról ne az elkábítva elrabolt és láncra verve titokzatos arab háremekbe hurcolt szőke szépségek meséje jusson most eszünkbe. Mint mondják: Összement a világ. Egyetlen nagy világpiac vagyunk. Igaz ez az emberkereskedelemre is. Peruban vagy másutt a periferián rabolt és a gazdag világ gyermekteleneit boldogító gyerekek, Tokiótól New Yorkig, Hamburgtól Madridig fekete, sárga lányok a bordélyokban. A nemzetközi gyermek- és leánykereskedelem gondoskodott róla, hogy aktuális társadalmi problémává váljon az embkereskedelem.

Részlet egy, a Thaiföldről „szerződ-tetett“ lányok számára készült úgynevezett munkaszerződésből:

- Köteles munkaadójánál lakni, akik ingyenes étkezéséről és szállásáról gondoskodnak.
- Munkaideje napi 11 óra.
- A szerződés megkötése után köteles a munkaadó által kijelölt személylyel házasságot kötni, a szerződés lejártakor tőle elválni.
- Munkába állása után először a munkaadó által előlegezett költségeket (utazás, házasság, stb.: kb. 8000 dollár) téríti vissza, azután az elosztási alap 50-50 százalék.
- Munkahelye egy utcára néző szoba (window show).
- A szerződés ideje alatt a munkaadó házát csak kísérővel hagyhatja el.
- Munkaidőn kívül tilos kapcsolatot tartania más Hollandiában dolgozó lánnyal vagy másokkal.
- A szerződés ideje alatt rendszeresen ellenőrizzük. Amennyiben meglopja munkaadóját, visszaszállítjuk Thaiföldre, és a garanciaként visszatartott járandóságot sem kapja meg.
- Hollandiai tartózkodása alatt utlevélét, biztonsági okokból, mi őrizzük.

Az önformálás rejtelsei

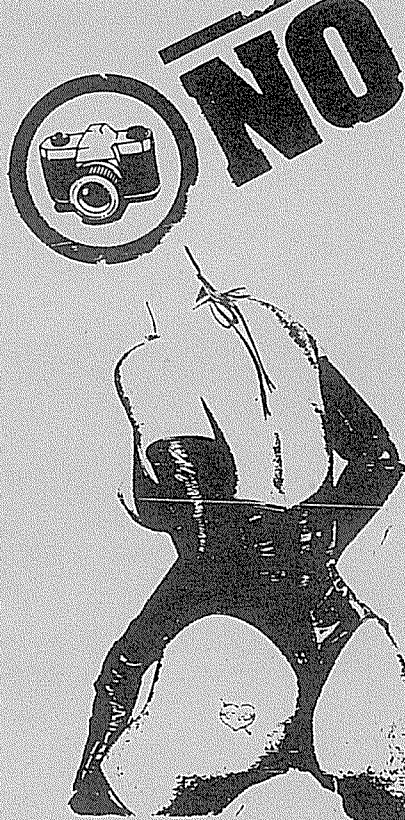
avagy Michael Jackson orra

Ma reggel belenéztem a tükörbe. Nem céltudatosan, wilkinssonnal a kézben, mint általában. Nem. . . Hiú, esztéta szemekkel szemléltem az orrom. Krumpliféle. . . Milyen szaglószervert is szeretnék? Hatalmas sasorrot? . . . Nem, az maradjon inkább a klasszikusoknak.Vagy inkább pisztét? Az se jó. . . Eltörpülne kerekded fejem közepén. Vagy talán olyan jópofát, amin keresztül orrhangon beszélhetek? Az se az igazi. Funkcióját vesztené akkor népiesen csókossnak becézett szám. Milyen száját is szeretnék? De elkanyarodtam az orromtól. Milyet is szeretnék? Michael Jacksonét mindenesetre nem. Szépnek szép. . . Jól megkomponált. . . Mégse. Akkor már inkább vállalom, hogy nem leszek a felső- és alsótagozatosok bálványja. . .

De bocsánat, ne legyenek cinikus. Itt komoly dologról van szó. Michael tikársága körbetelemezte a világot: *Mentsétek meg orromat!* (Persze ez a birtokosjelző lehet, hogy túlzás.) Négyyszer összetörve, tágítva, szűkítve, nőiesítve, cimpásítva. Ké Michael Jackson orra? Elnézem a fotóját. Nincs rajta az orrtörő-ragasztó művész-sebész aláírása. Vagy kiretusálták — ahogyan sokakat beretusáltak például a magyar partizánmozgalomba (persze még akkor, amikor ez nem volt szégyen). . . Fotóművészet. Mindenesetre most bajban van Michael. Annak ellenére, hogy eddig mintegy félmillió guldent, körülbelül 15 000 000 kemény magyar forintot (és a forintot elnézve, ez se lesz már kevesebb és keményebb) fordított az orrcimpásításra.

És most újra orrtörésre kerül a sor. . . Persze, ha akad vállalkozó. Posma doktor, a világhírű holland mikrosebész: mindenesetre nem vállalja. *No comment* — mondja, ha valami vadászkutya szimatú újságíró mégis rálel. Michael immár egy máshonnan származó csontdarabot szeretne az orrában tudni. Mint egy szürrealista film-ben: tenyeremen az orrom, bokámon a szám. Csak legyen vállalkozó. Posma doktor, úgy tűnik, nem az. Nem üti bele az orrát. A kegyetlen sebész nem az esetleges, több milliós kártérítéstől fél (ez se lenne csoda) — de épp most érkezett vissza Afganisztánból, ahol sebesült ellenállókat műtött. Hazajött, és azt mondta: *No comment*.

Császár László

PICTURES

Ellimidy 1989

A forradalom vitrin mögött

A királyi palotában kialakított, tetőtől talpig vörös márvánnyal borított Munkásmozgalmi Múzeumban rendezték be a forradalom tárgyi emlékeit bemutató kiállítást. A pillanatnyi politikai helyzet bizarr ambivalenciáját, az együtt élő múlt és az óhajtott jövő kettősségét mi sem illusztrálhatná jobban a helyszín sajátos megválasztásánál. Jelentős propaganda előzte meg az október 23-a emléke előtt tisztelgő kiállítás létrejöttét. A televízió már hónapokkal korábban hírt adott az anyaggyűjtés fejleményeiről. Cikk sorozata tudósított a múzeum és Pécsi Sándor özvegye közötti alkuról, amelynek eredményeként Sztálin szobrának jobb keze (ha jól emlékszem) negyven ezer forintért cserélt gazdát. A varakozás tehát méltán volt felfokozott. Nos, a kiállított anyag mennyisége, oly csekély, hogy alig töltene meg egy '56-os emlékszobát. Az eredeti újságok, leginkább a forró napokat megélteknek mondanak valamit, az utókor számára nem többek értelmetlen relikviák halmazánál. Maléter Pál egyenruhája látható néhány írásos dokumentum kíséretében. A kiállítás

»szexobjektummá degradálva, prostitúcióra kényszerítve, jogok és a kilépés lehetősége nélkül, kulturális és szociális elszigeteltségbe kényszerítve, sokszor mint illegális bevándorlók, idegen nyelvi közegben, kiszolgáltatottan, jövedelmüktől és mozgásszabadságuktól megfosztva, a hatóságoktól és a hazatoloncolástól rettegve. Mert mihez is kezdhet egy, a gazdag nyugatról, az ígéret földjéről szegényen hazatérő, megbélyegzett lány a barakkvárosban? Várja őt a vécipar?

-CsL

összefüggő terét záró L-alakú falszakaszon, kronológikus rendbe helyezett fényképek sorakoznak. A kiállítást úgy rendezték be, mintha '56 óta nem nőtt volna fel egy-két generáció, akik csakis a központilag irányított butítás ellenében értesülhettek volna a forradalom eseményeiről. Korábban féltve, eldugottan őrzött tárgyakat látni itt először, egy országos múzeum tárlóiban. Ezek a tárgyak ma csendéleteket alkotnak, idegen kifejezéssel, halott természetet. A forradalom gyors elmúlásának dokumentumai ők. Mert hiába őrzik a relikviákat múzeumok poros folyosói, azzal a céllal, hogy egy eszmét, annak fragmentumait közvetítsék az örökévalóság számára, valójában a halálát okozzák. A forradalom így intézményesül, s megszűnik az lenni, ami. Többé nem elfojtott, buvópatakként élő eszmé, hanem holnaptól tananyag, jó vagy rossz osztályzatok megszerzésének tárgya. A Munkásmozgalmi Múzeumbeli kiállítás még nem ezt a célt szolgálja. Minden hiányossága és a múltbéli rossz reflexek ellenére, inkább a tegnapokhoz kötődik — ez minden pozitívuma.

-bi

TUN, WAS ANDERE NICHT TUN

Wer verteilt 50.000 Flugblätter gegen Atomkraft in der CSSR und in Ungarn? Das Alternativerferat.

ÖH ist POLITIK

GALERIE Verlag

Erdélyi művészek kiállítása

MEGNYITÓ: December 1. A kiállítás januárig megtekinthető naponta 10-18 óráig.

Kunsthandel — Buch- und Kunstverlag — Kalmán Kovács

A-1010 Wien Dominikanerbastel 19 Tel: 535 99 30

HHRF

Következő kiadványokat lehet a MOTOLLA szerkesztőségénél megrendelni:

- a U.S. Helsinki Watch Destroying Ethnic Identity: The Hungarians of Romania című kötetet (\$5.00/db.)
- a International Federation Romania: Enemy of its own people című kötetet (\$9.00/db.)
- a HHRF Börtön volt a hazám (Hosszú István beszélt) című kötetet (\$9.00/db.)
- HHRF: Csehszlovákiai nonkonformisták az országban élő magyar kisebbség helyzetéről és a nemzetiségi kérdésről (\$9.00/db.)

Hungarian Human Rights Foundation Danhausgasse 8/1 A-1040 Wien

HHRF

A MAGYAR EMBERI JOGOK ALAPÍTVÁNY — mely immáron tizenhárom éve működik az Egyesült Államokban — megnyitotta Irodáját Bécsben is. Célja: a magyar kisebbségek nemzeti jogainak védelmére készíteni minél több tudományos, kulturális, társadalmi és kormányzati szervezet, valamint a nemzetközi közvéleményt.

Az alapítvány magyarországi tevékenységét nyugati magyarok egyéni adományai teszik lehetővé. Címünk:

Hungarian Human Rights Foundation Danhausgasse 8/1 A-1040 Wien

Ágyam fölött évek óta függ Philipp van den Bossche és Johann Wechter 1606-os Prága látképe. Reggelente, ébredés után, vagy este, elalvás előtt úgy nézegetem ezt a régi, hosszúkás metszetet, mint aki letűnt, mesés világba vágyik, melyről tudja, hogy a sors szeszélye ittfelejtett a szomszédságban. Mint oly sokszor, ha elérhető csodákról van szó, mindig halogattam az utazást, és titokban már félni kezdtem, hogy soha nem kerül rá sor.

Bemutatkozás

(. . .) A Holesovicére érkezünk. Ez igazából még nem Prága, csupán akarnok szatellit-városa. A sínek mellett ott várnak, kissé vacogva, zürichi barátaink. Nyáron náluk voltam, most itt próbálunk ráduplázni akkori önfeledtségünkre. (Már régóta rágtam a fülüket, hogy amennyiben Európa rég feledett szépségét akarják újraélni, akkor ide kell jönnünk. Barátaim naívan tisztelik bennem a leendő művészettörténészt, engedtek a csábításnak.)

Lekaszálódunk, ölelkezés, rég előkészített csókok megtört lendülete. A pályaudvaron odajött valaki hozzánk – mesélik rögtön – és karjukat hevesen megragadva egy hatalmas táblára mutogatott. „Nem szabad cigarettázni!” – mondja riadtan barátom, de mintegy magát biztatva hozzáfűzi, ő nagyon helyesli ezt. Közben kiérünk a váróterembe, letesszük csomagjainkat. Egymás szavába felelgetve meséljük útiélményeinket, barátságatlan falakról visszhangzik nevetésünk. A lány nem érkezik – hátha a főpályaudvarra ment, gondoljuk. Taxit keresünk, nyomban ott terem egy készséges úrvezető. Csomagjainkat besegíti, minket betessékel, és alighogy elhelyezkedünk Skodájában, töredelmes megvallja, ő váltja a legkedvezményesebben a valutát. „Te, ez provokátor!” – mondja zürichi barátom felesége (Keleteurópából származik), de bizalmatlanságát lesöpri a máris megkötött üzlet. A taxis alig fér a bőrébe, na, ez is jól átvért – gondolom (mert én is Keleteurópából származom). Szálláshely után érdeklődünk, üzletfelünk széles mozdulatok kíséretében sorolja a szállodacímeket. Csillagoz szemekinkben már prágai házak tükröződnek.

Az U Fleky

Állítólag közismert találkahely. Tíz emberből egy végre tudja, hol van. Odahajtunk. Miután megérkezünk, döbbsenten, tanácstalanul állunk meg az előtérben. Veszünkre, mert ez a pillanatnyi megtorpanás elegendő ahhoz, hogy a padlóhoz ragadjunk. Három-négy helyiség, zsúfolásig töltve mindegyik. Orrfacsaró bűz terjeng, a középütt elhelyezkedő konyhából sűrű füst csap ki. „Kora reneszánsz alapokon nyugvó barokk átalakítás. . .” – motyogom riadtan, mert érzem, hogy a társalgás nem ragadhat le abban a riasztó masszában, amiben állodgálunk. Az épület tényleg nagyon régi, bolthajtásai békésen igazolják, mennyire oda nem illően igaz, amit mondtam. (. . .)

Lámpaoltogatózás

Éjfél közeleg, fölöttünk telihold, elindulunk számbavenni a fényében fürdetett város rejtelmait. Eddigi legszebb perceink következnek. Útitársnőm nem tud úrrá lenni rászabadult nosztalgiaján, neki-neki íramodva előreszalad; mint egy bohó kiskutya szimatolja a helyeket, ahol egykor megfordult. A Hradzsín reflektorfényben trónol a város felett, olyan érzés önt el, mintha egy történelmi film lenyűgöző díszletét vetítenénk elénk. A Moldva sötéten kavarg alattunk, már a Károly-híd gör-

PRÁGAI ÓSZ

részletek

nyedező szobrainak árnyékából nézük a habokon megcsillanó visszfényeket. Hirtelen mindannyian elhallgattunk; a nagyon öreg városok tudnak ennyire vizzaterelni eredendő magányunkba.

Minden kihaltnak tetszik, pedig a híd közepén fiatalok állnak körül két sápadt elszántsággal éneklő lányt és egy gitáron kísérlő fiút. Halk dalszavakat a többiek teljes összpontosítással figyelik, szoros egybetartozásukba érezhetően nem lehet betörni. Csoportjukat mintha óriáskéz helyezte volna ide, csak kívülről átlátszó üvegkalitkában. Szelíd-fanatikus közösségükben felfedezek egy-két egyenruhást. Ők is jámbornak tűnnek. (Csak utunk vége felé sikerül a szabadságolt katonát a rendőrtől megkülönböztetnem.)

Amikor a Károly-híd túloldalára érünk, valamennyien tudni véljük, hogy az ódon épületek tömbjei egy elvarázsolt világból üzennek. Ez az üzenet nagyon mélyről és nagyon távolról jön, ezért nehezen érthető és delejes.

A földbe süllyedt kopottas vakolatú falakból fejmagasságban gázlámpák állnak ki, fényköreik alig-alig világítják meg a sikátorokat. Szerb Antal, saját bevallása szerint, egy sikátoros kis olasz hegyi városban élte meg élete legnagyobb eksztázisát. A prágai sikátorok egészen mások mint olasz rokonaik, de hatásuk ugyanolyan intenzív. Gyerekkoromban Dickens 19. századi kiadásainak rézkarcai fölé hajolva vágyódtam először ennyire és ilyesformán valahová, amiről nem reméltem, hogy földrajzi helye van. Most, hogy ott lépelek, szétáradnak bennem az emlékek, művészettörténeti toposzok, irodalmi párhuzamok, és röstelni kezdem magamban a sznob dekadenszt, aki soha nem tudja teljes egészében átadni magát jelenidejű élményének. Megrázom magam, mintegy elhessegetve a kint- és bent-lévség fenyegetően közelgő skolasztikus dilemmáját; ingó fejem egyszerscak megdermed.

Már a túloldalon föltűnt nekem ez a szorosan mögöttünk lépdelő alak, de csak most jövök rá, hogy utánunk koslat és hallgatózik. Útitársaimmal nem osztom meg fölfedezésemet, elég baj nekem, ha Romániában szerzett éberségem ennyi év után se lankad. Különbösen is, az egykedvű sétálónak álcázott nyomozó közben vagy elunja, vagy hiábavalónak érzi hivatását: odébbáll. Megint átadom magam a múltba kanyargó, szűk utcácskák melankóliájának.

Közben egy, az utca frontjába beépült templom elé érünk. Az éjféli

óra ellenére még nyitva van, örvendezve belépünk. Lenyűgöző barokk belső fogad, félhomály, illuzionista tereket sejtető freskók; a kitűnően aranyozott mellékoltárokon elsőrangú festmények, mozgalmas, bravúros plasztikájú szobrok zsúfolódnak. Egy régmúlt izlésvilág lehengerlően adagolt túldíszítettsége. A szentély felől halkszavú csoport tart felénk, a sekrestyés udvariasan és kifogástalan németiséggel tessékel ki bennünket. Valamilyen kései megbeszélésük lehetett, arcukon átszellemült ünnepélyesség feszül. Kilépünk, és néhány perc múlva megnyugodva tapasztalhatom, az én éberségem lanyhult, és nem a nyomozó hasonult meg; ahogy továbbhaladunk, előlép az utca mélyéből és árnyékként követ. (. . .)

Várfalak

A Hradzsín. Ez az a hegy, ahonnan belátni a Moldva völgyét, a környező dombokat, és ahová a legendákkal terhelt múltban megálmodták a várost, melynek dicsősége vetekszik a csillagokkal: *urbem conspicio fama quae sidera tanget*. . .

A várba meredek lépcsőkön, számtalan sikátoron, reneszánsz paloták és barokk bérházak mentén lehet feljutni. Idefelé tekintetünket a légbe karcolt fennséges sziluett tartotta bűvöletében, odafönről az alattunk terülő látványtól akad el lélegzetünk.

Léha turisták vagyunk, zsebredugott kézzel ténfergünk a muzeális térben. Megvárjuk az őrségváltást a volt királyi udvar első kapuja előtt, körülöttünk kattognak a fényképezőgépek. Ragyog a Nap, a prágai október örökkévalónak tűnő szerenitással ölel át bennünket. Átme gyünk a Mátyáskapun, a második *court d'honneur*-ön, majd egy szűk árkád alatt. Hirtelen megtorpanunk a Sz. Vitus elénkágaskodó homlokzatának tövében. Az izgalomtól összeakad a nyelvem. A gótikus katedrálisok előtt mindig olyan ünnepélyesség lesz úrrá rajtam, mint az első iskolai feleltetésnél. (. . .)

A templomban órahosszákat maradnánk, de még jónéhány látogatást kell abszolválunk. Kimegyünk a szabadba, ahol a napsütés helyett metsző szél és hideg eső fogad. Behúzódkunk a támpillérek oltalmába, én megragadom az alkalmat – itt kénytelenek rám figyelni –, és máris a vízköpők és a pszichomáchia kapcsolatát taglalom. Ők azonban sokkal szorosabb kapcsolatot vélnek fölfedezni a vízköpők és a nyakukba zúduló eső között, ezért berohanunk a szemközti toronyba. Tévedni nem lehet, akárhová szaladnánk, korszakos

műalkotásba csöppennénk.

Egész napunkat magukkal ragadják a látnivalók: egyik képtárból a másik templomba vonulunk, de így is csupán a várkomplexum töredékét tekinthetjük át. Az időjárás mintha bolondját járatná velünk. Amikor az eső elől bemenekülünk valahová, kifelé jövet napsütés fogad, és a szemhatárig tisztá az ég. Amíg megjárunk egy lépcsőtornyot, megint beborul. Egy újabb forduló, és megint kivágosodik.

Tagadhatatlanul tetszik nekünk. Ez is, mint minden. Hajlunk rá, hogy a Történelemtől a felhőállásig itt minden számunkra rendeltetett. Kivéve a feketekávé.

Életkép

Élményeinktől elnehezülve, kielégülten baktatunk lefelé a Moldva-partra. Ma már aligha fér belénk több látnivaló. Természetesen a Károly-hídon megvünk át, ez a várbéli séták kötelező levezetése. Illedelmesen köszönünk mindegyik szentnek, ki-ki a maga kedvenceit részesíti nagyobb megtiszteltetésben. A kőszobrok elég mereven tekintenek ránk, érzelemnyilvánításaink alighanem egyoldalúak. Emelkedett hangulatunkat ez sem befolyásolja. Majdnem a Károly-híd végén járunk, amikor szembeimbolyog velünk a **keleteurópai ember**.

Kitaposott cipőt, gyűrött csónadrágot visel, terebélyes pocakján a szűk balonkabát annyira megfeszül, hogy időnként lepattogzik róla egy-két gomb. Kerek fején széles mosolyt hordoz és egy kisebb eszterházikocás simlis sapkát. Kezében lénye természetes tartózkodaként himbálódzik a nyilonszatyor. Egyenesen felénk tart, harsány bizalmassággal szólít meg, akárcsak egy nagyszófárt:

– Magyar – Deutsch?

– Mindakettő. – mondjuk, és viszszamosolygunk. Mi azért, mert jókedvűek vagyunk. Egy pillanatig bizalmatlanul néz ránk, de elnyomja kétsegeit, és a maga réveteg állítmánytalanságával szögezi nekünk újabb iker-szavát:

– Márka – Dollár?

– Forint! – rikkantja barátom, és szeme cinkosan rám villan. Hiába, nem tudom leszoktatni a viccelődésről.

– Az nem jó? – kérdezi még résztvevően. Az előttünk álló pocak mélyéből fájdalmas hang tör fel, ezt válszéként fogadjuk. „Az jó, az jó. . .”

– halljuk még a távolodó hümmögést és a nehézkes nyögdcéslést. A simlis sapka bánatosan csúszik ideoda, de a cekker bizakodóan himbá-

lódzik megbízhatóbb turisták felé.

A háttérben méltósága teljében magasodik, hihetetlenül szép és bánatos ég előtt a Hradzsín évszázados sziluettje.

Maszkok és vágyak

Prágában még két napot töltünk, ezalatt egyre többet loholunk szállodáért, és egyre kevesebbet látunk a városból. A Vencel téren majd' minden alkalommal igazoltatnak, és mindig leellenőrzik, hogy hol lakunk. Olyankor pont sehol.

A pár nap alatt általában a Paris Praha-ban ebédelünk. A helyiség alig tíz személyes, a pulton Gauloise cigaretta – pohárban, szálanként. Kedvesen megkérdezem, dobozban árulják-e. A pincérnő kedvetlenül rázza fejét. Később kiderül, ez csupán rögzült szokása, bár az esetek többségében adekvát. Rajtunk kívül alig ebédelnek, a betérőket inkább az itt iható kávé és a pohárból szállazható cigaretta vonzza.

Öreg nénike ül a bárpult magasított székén, fogatlanul motyog maga elé. Arcán a néha-néha átsuhanó mosoly föltehetően régmúlt, boldogabb ifjúsággal kacérkodik. Hiába próbáljuk magunkat odatolni, átnéz rajtunk, mint aki tudja, hogy az általunk képviselt jókedv tünékeny, veszedelmes. Hátam mögött fiatal lány kortyolgatja italát – megállapíthatatlan, mit iszik. Ő a legszebb arcú lány, akit eddig Prágában láttam. A sarokban ironikus rosszkedvvel álldogál egy bárszonyakós, feketehajú ifjú, fülében időnként rosszalló megvetéssel csörren össze két kis ezüstkarika. Kétség nem fér hozzá, elszánt ellenzéki lehet. Zakóján ott éktelenkedik kihívó nemtörődomséggel Gorbacsov portréja.

Megkapjuk ebédünket. Kitűnő beefsteak, rocquefort sajt, dresszingelt articsóka. Felderülünk, viháncolunk, röstelljük jókedvünket.

Közben megjelent egy öltönyös úr, hivalkodó önbizalma hatalmi pozíciót sejtet. Lehet jelentették, hogy a Vencel tér és a Sztjepanszkaja utca sarkán legalább négy gyülekező jókedvű? Hátrasandítok. A széparcú lány épp most áll föl székéről, egyik lába legalább tíz centivel rövidebb. De a másik legalább nagyon szép. – vigasztalom tekintetét. Arca lángra borul, mihamarabb szeretne kibicegni a helyiségből. Átkozom önző telhetetlenségemet, és szégyellem szégyenét.

Az élő Prágából ma is ő tetszik a legjobban.

A Vencel teret mindig lebegő hangulatú középkori piactérként láttam magam előtt, most pedig nem tudok mit kezdeni azzal a nyomasztó úrral, ami a Nemzeti Múzeum reprezentatív tömbjéig tart. Ez utóbbi historizáló göggel trónol a Semmi fölött, ami állandóan ott parkoló rohamkocsiból, szecessziós házak közé ékel ál-Bauhausokból, rengeteg porból és végtelenített szürkeségből áll. Hétvégén kihál, hétközben benépesül, és egész héten lelketlen. Az utca embere mosolytalanul siet boltról-bolt-ra; a város múltja innen nem látható, jövője legfőnnebb a tüntetésekkor sejlik fel.

Amikor mi ott járunk, csönd van. Rettenetes, elviselhetetlen csönd. A hazaút tulajdonképpen pánikszerű menekülés. Ötölünk-hatolunk, hogy azért megyünk el korábban, mert nincs hol aludnunk, de tulajdonképpen nem bírjuk tovább ezt a hangulatot.

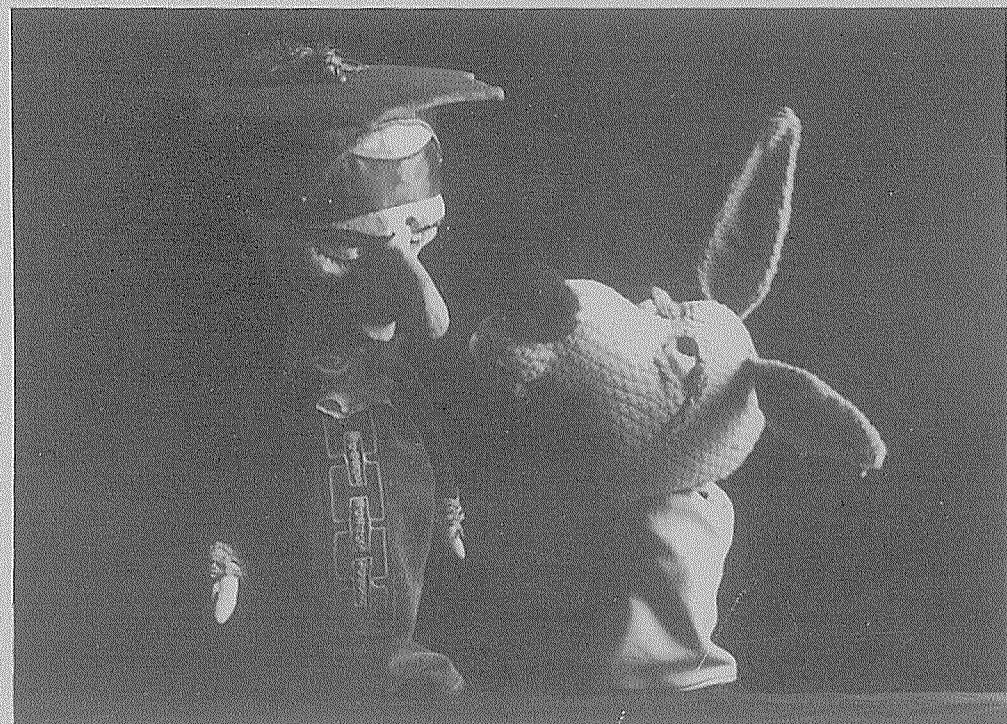
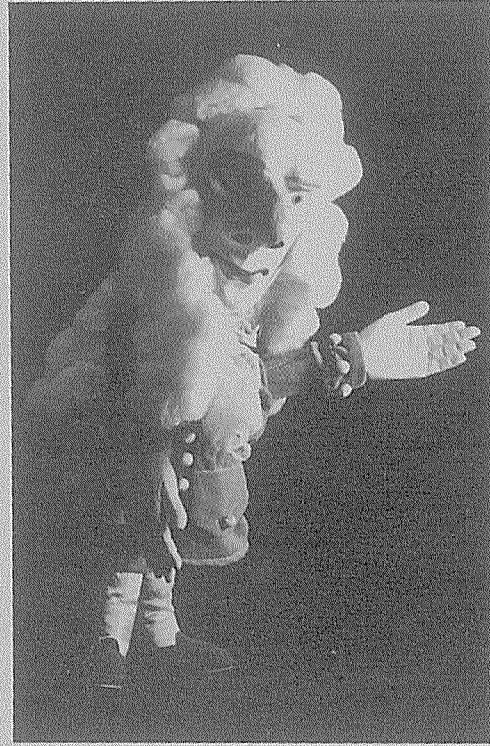
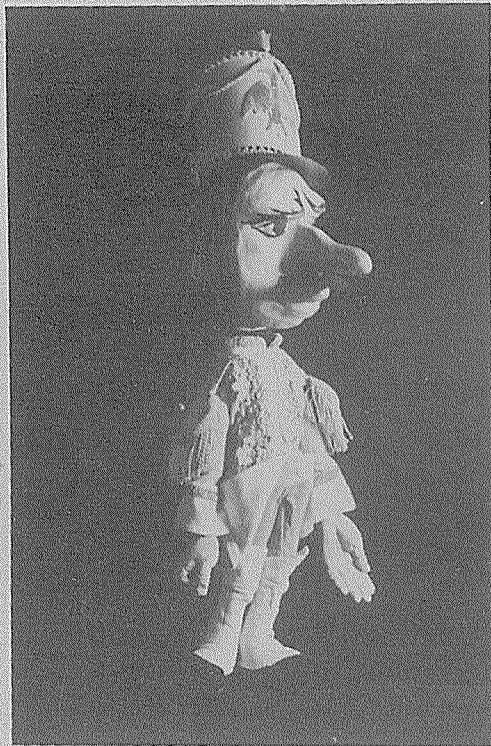
*

Ágyam fölött otthonosan vár Prága 1606-ból származó látképe. Révedezve fekszem le, mostani altergóját kell kipihennem. Már tudom, hogy rendszeresen fogom látogatni. Hitemben megerősödtem, ha nagyon közel megyünk hozzá, még látható a csoda. De soha többé nem hiszem, hogy elérhető. . .

Chelu Iván Péter

Chelu Iván Péter bábjai és maszkjai mehökkentő idegenek, akik örök ismerőssékként mutatkoznak be. Abban az öntörvényű magán mitológiában, amelyben föllépnek, nincs kiskapu, ahol beoldaloghatnánk, és a hermetikusan zárt színpalak mögöl ők sem csalogathatók ki. Nekünk kell közelebb lépnünk, még közelebb, még, még. . . ! Innen talán már látható, hogy MI vagyunk rajta a színpadon, MI röhögjük ki sajátmagunkat Erényeink és Bűneink allegóriáiként. Emblémákká varázsoltak, archetipusok lettünk. Illedelmes konvencióinkat kirántották lábunk alól, Bosch tájain ténfergünk, dekadens szertartásaink helyett Brueghel vaskos játékait játszuk. Esztétizáló hajlamainkat Pantagruel vízelete mossa le rólunk, tárgylagos szentenciánk Baltasar Gracian barokk nyelvezetére csavarodnak. Menekülnénk, de már késő: Utópia szígeetére száműzöttünk, partjait magányunk tengerre nyaldossa. Elidegenettünk! ! ! — ordítjuk a közeledő árbóc felé. Kimentenek, már a fedélzeten örvendezünk, amikor észre vesszük, hogy a Bolondok Hajóján vagyunk, az együgyű, részvétlen tekintetekből megint csak MI pislogunk. Ki tudja meddig hánykolódunk önigazolásaink viharában, amikor észre vesszük, hogy kitisztult az idő, az utazásnak vége, kiléphetünk. Hova?, hiszen a hullámok messzire ragadtak. Ekkor azonban megint röhögés hallatszik, körülnézünk: egy laborban vesztegeltünk, se hajó, se tenger. Mi vagyunk, magunkon neveltünk. Visszatekintünk, szeretnénk még játszani. De nincs kiskapu. Vagy kint vagy bent.

GALÉRIA

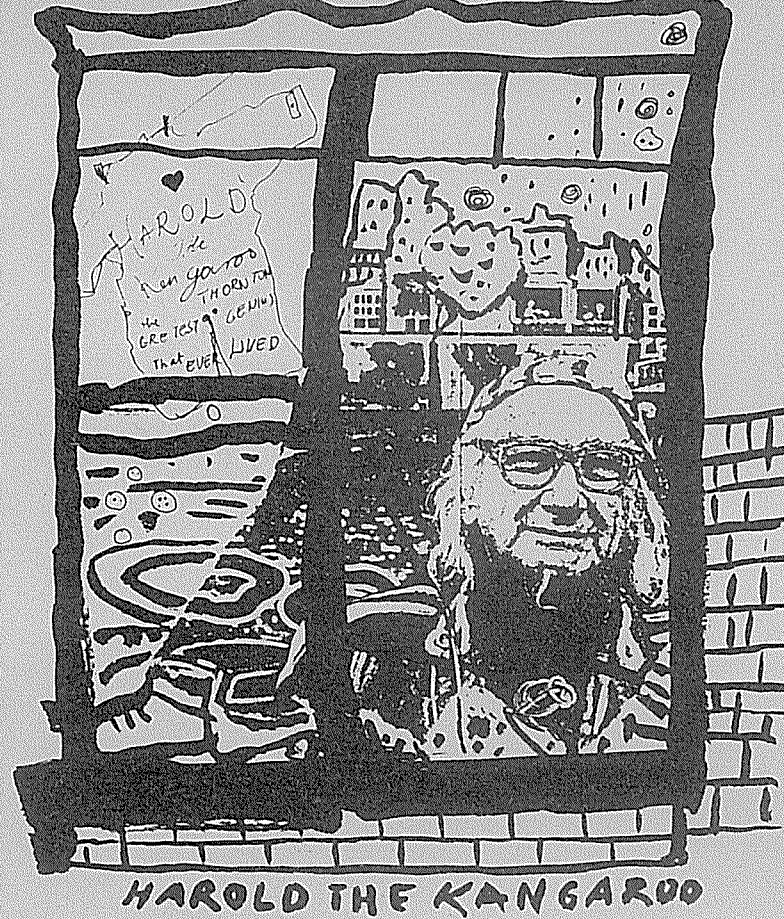
kati lányok, piros kanapái az autóröncsök.

Hátán himzett betűkkel a felirat: *Harold Kenguru Thorton, a legnagyobb géniusz, akit valaha a hátán hordott a Föld.* „Természetesen én vagyok a legnagyobb zseni; mert az vagy, akinek mondd magad. Azonkívül: ha te nem mondd — nem mondja senki.“

A 74 éves Kenguru Harold, nem vádolható pénzéhséggel. Sose szívlelte a sznobokat, ezért hosszú pályafutása során mindössze hat képét adta el. Így aztán nem volt nehéz összegyűjteni az amsterdami Öreg templomban rendezett első kiállításának 140 képét. Nem Vámos Rousseau, nem patikus Gauguin — nem kései pályakezdő ő. Sorsa nyolcéves korában pecsételődt meg, mikor édesanyja közölte vele: „Fiam, nincs neked agyad!“

„Jobb is, — mondja Kenguru 66 évvel később — ha algebrával lenne teli a fejem, nem lennék kreatív. Így már nyolcévesen tudtam: nekem nem érdemes tanulnom.“

Nem csoda hát, hogy kenguruból nem lett computer-mérnök. De azért nem unatkozott. Volt vándorfestő, képregény rajzoló, utcai zenész, kábítószereseket rajzra okító terapeuta, és kocsmai meghalóművész. Harold nem közlekedik öles ugrásokkal, csemetéit sem hordja zsebében — nevét nem így szerezte. Ausztráliából érkezett. „Eljöttem, mert időtákként kezeltek. Nem művészeknek való ország az. Erős szelek fújnak ott — kifűjják az emberekből az érzéseket.“ Kenguru Harold egyedül rója Amsterdam utcáit. „A háborúban nem kellett a hadseregnek — így mint szakszervezeti kétezer nőre felügyeltem: ezért élek egyedül — nem nem tudtam választani annyi gyönyörű nő

közül.“

Hivatásának él: „Én voltam a világ első graffiti művésze. Most, évekkel, évtizedekkel később, festők milliókat kapnak olyan vásznakért, amilyeneket én 40 éve csináltam. Feltaláló vagyok. Mindig új stílust találok ki. Így nem csoda, ha állandóan majmolnak. A napokban láttam egy leánykát: a hátsó felén egy mű, amit én már 20 éve megfestettem.“

Kenguru Harold nagy világjáró. Lenint megtekintendő, Moszkvába is el látogatott. A történelmi találkozás mégsem jött létre: a kíméletlen cerberusok eltávolították a sorból a papagájosan színes műtárgyba öltözött géniuszt. „Biztos félték, hogy

felébresztem Lenint.“ Ez a feltámadás tehát — sokak öröme — nem jött létre. Most Kenguru a publikumot próbálja felrázni. „Azért félek egy kicsit, hogy mindenki szépnek találja majd a vásznaimat.“ — mondja „Nem attól, hogy nem ismerik fel a zsenialitását?“ — kérdi a gonoszkodó újságíró. „Ugyan már — kacsint a mester — te meg én tudjuk, hogy ez a zseni-szöveg bolondság. . . Dehát. . . a világot a bolondság kormányozza.“ — mosolyog és elkopog a macskaköveken. Ha valaki utánafordul és röghögsél — biztosan tudható: turista. Az amsterdami lokálpatrióta biciklijéről integetve szól: *How do you do, Kenguru?* -CsL

Spielberg

és a halhatatlanság kelyhe

Spielberg változatos pályafutásában az igazi karrier és a látványos csillogás 1975-től datálódik. Ettől kezdve filmjeit világgraszólió reklámkampányok tam-tamja előzi meg, a bemutatók társadalmi eseményké válnak. Cápakrém-fagyaltokat nyalogatnak Amerika-szerte, E.T.-s polóknak jár a fél világ. New Yorktól Kamcsatkáig rettegnek horrorjain, és az ő hőseinek jelmezeiben álmodja minden gyerek az űrutazást.

A nyolcvanas években, amikor azt gondolnánk, hogy a Spielberg-jelenségre immunissá válik a világ, megszületik minden eddigi sikerét túlszárnyaló trilógiája. Az *Elveszett frigyláda fosztogatói*, az *Indiana Jones és a végzet temploma*, és a magyar mozikban most bemutatott *Indiana Jones és az utolsó keresztleslovag* egy jövőző filmográfus számára megintcsak új fejezetnek számít.

Sci-fi kalandfilmek ezek, szédületes technikával, képi világgal és tempóval előadva, az általam leginkább becsült spielbergi iróniával és öniróniával gazdagon átitatva. Ha rokonszenvezünk azzal, ahogy ezek a filmek nem akarnak többnek látszani mint amik, akkor csak szeretni és élvezni lehet őket. Ezek a művek fölvállalják önmagukat, fölvállalják mániakusságukat, és elsősorban vállalják föl mindazt, ami imádat vagy ellenszenves Hollywoodban. Kinek-kinek ízlése szerint.

Spielberg minden filmje szinte ugyanazzal a témával játszik: az egyszerű kisember váratlan, erejét meghaladó körülményekbe csöppen, majd a mese szabályai szerint sorra leküzd a nehézségeket. Minél heroikusabban küzd, annál ironikusabb idézőjelbe kerülnek hőstettei. A Párbajban még

önmagunkkal való kegyetlen szembe-sülésre készített Spielberg. Indiana Jones már nem hétköznapi valókat idézi, hanem kivetített hőstípusunkat testesíti meg, s egyben a westernnek hőskultuszát teszi idézőjelbe. Spielberg gunyoros fintorral szemüveges archeológusként lépteti fel Indy-t, aki Harrison Ford egyszerű alakításában ráadásul a Hollywoodba került fiatal rendezőre hasonlít.

A történettel való távolságtartásuk teszik elsősorban élvezetessé ezeket a filmeket. Spielberg mindig megmarad bennük komisz kölyöknék, kikacsingat műveiből, játszadozik velünk, filmjei mindig szemtelének, kilógnak a sorból. A legfontosabb pedig talán az, hogy szerzőjük változatlan rajongással szereti és szeretetti magát a filmet, a mozcinálást, az illúziót.

Spielberg trilógiája egy kicsit Hollywoodról is szól (mint ahogy majd mindegyik filmje), és ez leginkább az *Indiana Jones és az utolsó keresztleslovagot* jellemzi. Ebben Indy minden eddigi tettét túlszárnyalja, Spielberg minden eddiginél arcátlanabbul él vissza képzelőerejével. Indiana Jones Isten birodalmába kerül, megküzd az utolsó lovaggal, aki hétszáz éve őrizi a szent kelyhet, átjut Isten lehellen, melyen csak bűnbánók kerülhetnek át, túljut Isten hídján, melyre csak hittel léphet az ember, s végül ő találja meg az igazi, halhatatlanságot adó Grált. A mozból kiszédelegve végre föltehetjük magunknak a kérdést: mitől válhatott a történet itt már-már drámaivá, egyáltalán mi köze Indiana Jones-nak Istenhez?

Az én válaszom a három próbatételre utal. Isten lehellenén keresztüljutva Indyben egy pillanatra meginog a

bűnbánat, és majdnem elpusztul. Hirtelen forgópengék, kések villannak elő a semmiből, akárcsak egy horrorfilmben. Mi szükség van erre, akár a dramaturgia Istenének? Semmi. Ez már Hollywood. Hollywood és szuperprodukcói, melyekben minden lehetővé válik, nincsenek tabuk és határok, mindenható bedughatják a képüket, még Isten birodalmába is. Spielberg pedig csak mosolyog a hollywoodi pimaszságon, mosolyog magán, aki alkotó részese ennek a világnak, amelytől nem szenved mint Brian de Palma, és amelyből nem is próbál kibújni mint Martin Scorsese. Filmeket csinál, szemtelenekeket és szédületeket, melyekkel elkápráztat és szórakoztat. Nem alapfokon.

A film fergeteges poénjai között van egy számomra különösen kedves. Mikor Indyék a sírt keresik, patkányok ezrei között egy könyvtár alatti katakombában a Grállal kapcsolatos kő tábla miatt, a vele tartó hölgy megkérdezi, hogy mi az, ami mellett elhaladnak. A frigyláda, válaszolja Jones. A hölgy visszakérdez, — biztos ez? Mire Indy unott kézmozdulattal legyint: egészen biztos. Majd továbbhaladnak.

A film egyetlen kérdést hagy megválaszolatlanul. Vajon lesz-e folytatása a trilógiának? A le nem zárt befejezés erre mutat, de mit hozhat még a jövő? Hiszen Indiana Jones és apja ittak a kehelyből, és ezáltal megadatott nekik mindannyiunk nyugtalanságára a halhatatlanság. . . Valljuk be, ehhez azért pófa kell, még ha Spielbergnek is hívnak valakit. No, persze, pont ezt a zseniális pimaszságot tiszteljük benne.

Rátky Péter

Szép újság!

Vége egy szép újság! A forma, a kifejezőmód tudatos alkalmazása teszi a folyóiratot oly vonzóvá és olyan széppé. Talán nem illenék rögtön a külsőt dicsérni, ám a *Nappali ház*nál, ahogy Babits írta, „a szépség és kifejezés szinte egyet jelentenek.“ A figyelmet egy szempillantás alatt megragadja az oldalak külleme, a különféle tipográfiájú betűk harmonikus együttállása, a kenyerészövegbe törledt „buborékok“ néhol, melyek középkori kódexek képzetét is idézik.

A *Nappali ház* ereje egyszerűségében, visszafogott eleganciájában rejlik. A folyóirat így jelenti be magát: „*Jó volna, ha lenne egy újság. Egy folyóirat, amely szép lenne, kézbe kívánczó, amellyel el lehetne időzni, amit nézni sőt nézegetni is lehetne. Egy nyugalmasan megmutató tárgy.*“

A közkezen forgó témákra, aktualitásokra alapozó, nemzeti lázakat tápláló lapkiadási dömpingben a *Nappali ház* ma még unikum, minthogy nem kíván sem indulatok, sem eszmék szócsovéként fellépni. Egyet szeretne: szép lenni, s ez egyben gondolati igényesség is. „*Nyilvánvaló, hogy a bolygó hatalma akkor a legnagyobb, amikor belépett a saját házába, nappal a leghatékonyabb a nappali házában, éjszaka pedig az éjszakai házában.*“

A folyóirat jól érzékelhetően szellemi világosságra, tárgyszerűsége törekszik. Esszéket, tanulmányokat, műfordítást és szépirodalmi műveket közöl, továbbá filmkritikát, teoretikus jellegű esztétikai és filozófiai írásokat. A továbbiakban nagyobb figyelmet akar szentelni a nyugati szellemi áramlatoknak. Ezt a széles spektrumot jobbra egy nemzedék, a húsz és harminc közöttiek képviselik. (A lap szerkesztői közül többen a szegedi *Hamadrok* munkatársai voltak.) Úgy hiszem ilyen „nemzedéki“ lap nincs is több. Elsősorban a klasszikus értékek feltámasztásán munkálkodik, azaz igényes konzervatívizmus körülhatárolt ízlésvilága jellemzi. Ami, tudjuk, hazánkban oly igen prog-

resszív törekvésnek számít manapság. A *Nappali ház* értékorientációja a *Nyugattal*, az *Újholddal*, a hajdani *Mozgó világgal* rokonítható. A lap arculatát meghatározza „filoszi“ szemlélete, a szellem fényűzése, mely félvállról veszi a realitást. Nem csupán az értékek megőrzésére törekszik, de helyt ad a legmodernebb törekvéseknek — a műfajok keveredésének és közlekedésének — is. Kiszámított, megtervezett, egyszerűen jól „ki van találva“. Terveik szerint, minden számban szerepelnek majd először publikáló alkotók is. Néhány írás az első szám tartalmából: Gottfried Benn versei, Márton László novellája (*Mélyseges műanyag*), interjú Bacsó Bélával a filozófiai esztétika esélyeiről, Szijj Ferenc verse, Hévizi Ottó *Félreértés és tágasság* című esszéje (Popper Leórol). Érdemes talán a tragikusan fiatalon és jórészt ismeretlenül elhunyt magyar esztéta, Popper Leó, aforizmái közül idézni, melyek olvasata a legörömtelibb meglepetés volt számomra. *A művész templomszolgá, a giccsgyártó viszont az, aki csupán hallott valamit harangozni. A művészet rombadól, ha a transzcendenciát, ami csak hatásában lehet jelen, a formájában, anyagában építi bele. Az érzések között a legszubtilisabb megkülönböztetéseket azok teszik, akiknek egyáltalán nincsenek érzéseik.*

A *Nappali ház* ama ritka folyóiratok közül való, amelyek éppen olyanok, amilyenek látszani szeretnének. . . A távolságtartó tárgyszerűség, a könnyű ironia és a kulturális értékek képviselése áll a hiányzó küldetésűdat helyén.

Nagy Zsuzsa

A NAPPALI HÁZ második száma megrendelhető a szerkesztőség címen:

c/o Károlyi Csaba, Tűzoltó utca 94, H-1094

B u d a p e s t

A forradalom emléke

A Szabadsajtó úton lévő Budapest Galéria október 23-a és november 4-e között mutatja be a forradalom mártírjainak szánt emlékműpályázat tervét. A pályázatra eredetileg 147-en jelentkeztek, de pályaművet csak 97-en küldtek be. A jeles kortársak mellett számos szerényebb tehetségű, de lelkes művész is jelentkezett. Külföldről is érkeztek tervek, elsősorban az USA-ból és Angliából. A kiállított anyagból Bachmann Gábor *Káosza* emelkedett ki formai letisztultságával, gondolati hitelességével. Tervének megvalósítása roppant költséges lett volna, talán ezért is nem jöhetett számításba a zsüri döntésekor. Mellette Haraszi Miklós több emeletes mobilja keltett fel-tűnést, egy olyan hatalmas emelő-vagy lift-rendszer, amely szinte szüntelenül szállította volna az emlékezés gyertyáit. Kő Pál *Forradalmi madara* is elűtött a hagyományos emlékművektől. A bronzban elképzelt hatalmas, karvalyszerű madár rácso-kat feszt szét. Testén emberi alakok ornamentikája.

Ez a két elképzelés azonban távol maradt az Angyal István, a Tűzoltó utcai felkelőcsoport parancsnoka által megfogalmazott gondolatától. A börtönben írott végrendeletét Eörsi Istvánnak címezte, aki megtanulta a szöveget, az eredeti kéziratot pedig megsemmisítette. „Azt szeretnék, ha nyilatkoznánk a világnak, pedig még csak az bánt, ha bántani lehet még minket valamivel, hogy esetleg mártírt vagy hőst kreál belőlünk a 'hálás utókor' önmaga kínzására. Ha lesz ilyen, tiltakozz, tiltakozz! Nagy rusz-

tikus kő legyen a névtelen csöcselék emléke, amelyből lettünk, amellyel egyek voltunk, és akikkel együtt térünk meg.“

A pályázatból november 3-án hírdettek ítéletet. A zsüri végül Jovánovics Györgyöt bízta meg tervének alaposabb kidolgozásával. Művének egyik központi motívuma, az általa Angyal István kövének nevezett elem. Kompozíciója az egyiptomi pülonok ötletéből építkezik, az Angyal István kövén imitált ajtó, a halál kapuja, amelyhez az emlékmű központi elemének szánt kétszintes rendszer járatán lehet eljutni. Ez egy hatalmas világos mészkőtömb, ahonnan két újabb, immáron sötét kövek közé ékelt ösvény vezet a rendszer koncepcionális végpontjához, ama bizonyos *nagy rusztikus kőhöz*. A nagyívű koncepció a 300-as és a 301-es parcella egészét átfogná. A térség négy sarkán egy-egy akasztófára emlékeztető oszlop állna, melyek a világtájakat is jelölik. A kaput, amely ma mezőgazdasági földekre nyílik, egykor a kivégzettek becsempészésére szolgált, szintén két oszlop jelzi majd. A központi, fehér mészkőtömb tetején emlékoszlop áll majd, amely az életfa szimbólumaként is felfogható.

Az emlékművet az eredeti tervek szerint 1990. június 16-án állítanák fel, de erre az emlékműpályázatot kiíró Történelmi Igazságtétel Bizottság nem tudott biztosítékot adni. Az emlékmű elkészültéhez szükséges pénzüsszeget közadakozásból kívánják összegyűjteni.

Bojár András Iván

Fotó:
Pieter
Boersma

tegen de stroom

Manifesztum

Alternatív, független és radikális információhordozók börzeje

A nemzeti államok
árucikként a nemzetközi piacon
cserélgetett
nemzeti kultúrával rendelkező Euró-
pájában
régóta létezik egy másfajta kultúra
másfajta cseréje

nemzetiségi korlátokon túllépve
hatalmi tömbökön keresztül
uralkodó normákat áttörve

önmagunk kifejezésének
önmagunk megformálásának
önmagunk interpretálásának
minden médium elsajátításának
kényszeréből

művek születnek mint:

falragasztások, levelezőlapok,
könyvek, füzetek, folyóiratok, diák,
fotók, filmek,
audió- és videókazetták, hangleme-
zek,
csopotulások, installációk, kompu-
ter-rendszerek
Ezek a termékek nem csupán
saját körükben keringenek,
hanem messze azon túl is
egy élő nemzetközi cserépiac
részeként
a cenzúra
határellenőrzés és
az anyagi korlátok ellenére is

Európa az Ár ellen. Alternatív fesztí-
vál és börze, 1989. szeptember 15-17.
Amsterdam.

A tözsdepalotában alternatív infor-
mációhordozók kirakodóvására, kon-
certek, akciók, kiállítások: „Falra
ragasztani tilos!” címmel az elmúlt 25
év „alternatív” falragaszai Európá-
ban: kiadványok házi előállítására al-
kalmas gépek — stencilgéptől a kom-
puterig — és az ezekkel előállított
termékek kiállítása; diaporáma az el-
múlt negyedszázad kísérleti nyomda-
termékeiről.

Magyar zenekarok a Melkwegben:
Konnektor, *Louis Ballast* és a *Matkus*
Silver Sound.

Magyar kiadványok a tárlókban: töb-
bek között az *AB*, *ABC*, *Artpool*,
Demokrata, *Inconnu*, *Katalizátor*
Iroda és a *Magyar Október* kiadvá-
nyai.

A börzén Magyarországot az *Art-
pool*, a *Demokrata*, a *Katalizátor*
Iroda (ők több, független hajdani

szamizdat kiadó termékeit is el-
hozták), a *Fekete Doboz* videó-folyó-
irat, az SZDSZ, a FIDESZ képvise-
lői valamint a teljes létszámú
INCONNU csoport képviselte, akik-
kel az alábbi beszélgetés készült.

Philipp Tibor: Ez a fesztivál pontosan
olyan volt mint Amsterdam. Ebből a
szempontból nem is nagyon lehetett
volna máshol. Bolondos összevissza-
ság jellemezte az egészet, ami szá-
munkra nagyon szórakoztató és per-
sze szokatlan is volt. Olyan életérzés
sugárzott az egészből, amivel nem is
igen tudtunk mit kezdeni.

Molnár Tamás: Mi hoztuk magunk-
kal, hogy az árral szemben csakis úgy
lehet megnyilvánulni, hogyha vala-
milyen módon az államrend ellen
törünk vagy ha a társadalmi viszo-
nyokat próbáljuk gyökeresen megvál-
toztatni. A fesztivál nyugati részt-
vevői sokféle eszmeiséget, politikai
mondanivalót képviseltek, nem fel-

tétlenül a miénkhez hasonló.

Mi elnyomásba születtünk, és ezt
próbáljuk feloldani, megváltoztatni.
Ugyanakkor egy nyugaton élő leszb-
bikus számára a lesbikus mozgalom
véltetően nem ilyesféle célokért
küzd. De itt nagyon jól megvoltak
egymás mellett a különféle mozgal-
mak, irányzatok és eszmeiségek. Ez
egy nagyon fontos és szimpatikus
tanulást hordozott számunkra, azt,
hogy bármennyire különbözők va-
gyunk, akkor is viseljük el egymást.
Úgy érzem, hogy a politikai akciómű-
vészet ott él meg igazán és ott talál
termőtalajra, ahol ezt a helyi szük-
ségletek megkívánják és elősegítik.
Ez a műfaj egyfajta ellenállásra, pol-
gárjogi mozgalomra, emberi jogi kér-
déskötegekre épít. Így elsősorban az
elnyomásban születik meg. Egy de-
mokráciában, egy jól működő, intéz-
ményesült demokráciában az efajta
gesztusoknak kisebb, vagy teljesen
elvész a jelentősége. ■

Van egy pótkerekem!

Van egy pótkerekem!

Figyelem és vigyázat!... A gyengébb
idegzetűek, kérem lapozzanak! Kis-
vártatva szitkozódni fogok...

A mindenségit! A kutyafejét! Azt a
pánsípon füttyülő rézfúvós kardos
angyalát! Már megint ellopták! Nem
hiszek a szememnek. Gyorsan előka-
pom a mindig zsebemben lapuló Ma-
gyar Értelmező Kézbenazsebszótáro-
mat. Felütöm a *kerékpárnál*. Megné-
zem miből is kellene biciklimnek
állnia.

Először vegyük az elvi alapot: Fém-
vázon egymás mögött levő két kerék-
ből álló, pedállal hajtott könnyű jár-
mű. Aztán megnézem a rajzot is.
Szerszámtáska, váz, kézifék, kor-
mány, csengő, nyereg, rugó, csomag-
tartó, sárhányó, stoplámpa, hátsó
kerékagy, kerék szelep, kerékpárlánc,
hajtókar, pedál, pumpa, sárhányó,
lámpa, dinamó, villa, első kerékagy,
küllők, abroncs, keréktpal.

Az enyémből valami hibádzik. Vagy
pontosabban fogalmazva és optimis-
táskodva — valami maradt: a gon-
dosan, Prométeuszként leláncolt első
kerék. A többi: szórén-szálán. Fényes
nappal.

Az én gyönyörű „Nagymama bicik-

lim“ — a kétkerekűek Rolls-Royce-
ának — nem első, de bizton utolsó
kerekét. Betettem helyette egy ki-
sebbet. Úgy néztünk ki mint a bicik-
liző majom és munkaeszköze a Szov-
jet Állami Nagycirkuszban. De: ha-
ladtunk mint a peresztrojka és a
glasznosztj, mégha nem is vettek
minket olyan komolyan. Sűrűn előz-
gettük a ritka villamosokat. De ennek
vége... nem doberdózik...

A rézfáját! Most itt állok, kezemben
első kerekem. Próbálok ráülni...
nem megy... Mit csináljak? Kit szid-
jak?

A magyar újságíró, a Hollandia úti-
könyv szerzőjét, az álmodozó, naív
turistát, a láncolatlan bicikli mí-
toszának és a hollandiai kerékpár-
kommunizmus eszméjének elhittő-
jét? Nem, őt nem szidom. Nekí
amúgy sem hittem... Lezártam (nem
őt, hanem a biciklit)... És mégis.

Vagy korholjam ezt az elfuserált
holland szocializmust? Miért nem ve-
zették be a hetvenes években a ter-
vezett fehér, állami tulajdonban levő
bicikliket, amiket mindenki ott tesz le
és ott kap fel, ahol akar?

Nem, ezt sem teszem. Tegye ezt az,

aki balról próbál előzni tömörgumis
Csepel biciklivel Mercedest, ami nem
áll.

Nem kárhoztatok senkit. Különben
is... észreveszem, hogy nagy
felindultságomban a másik zsebem-
ből kiesett Svejtk és a kincstári op-
timizmusom. Felveszem, nézegetem.
Eszembe jut egy hágai ügyvéd boldog
mosolya, mikor védencéül kapta saját
pincéje feltörőjét, versenybiciklijé
eltolvajlóját. „Persze, hogy megvé-
dem, — kuncogott — senki testi
épségét nem sértette meg. Holmi
anyagiról van szó, amit egy semleges
helyről, a pincéből emelt el kliensem.
Tulajdonképpen ő nem az ÉN bicikli-
met akarta ellopni; csak *egy*et a sok
közül. Tehát én nem érzem, hogy
személyemben sértett volna meg.”

Aztán van még egy öröömöm. Úgy
sem jártam, mint egy betörés nijme-
gen áldozata. Őt később telefonon
felhívta a bosszús tettes: „Kérem szé-
pen, amit Önél találtam, nem érte
meg a fáradságot. Legyen szíves, leg-
közelebb tartson otthon készpénzt
is.”

Úgyhogy panaszra nincs okom. Me-
gyek és veszek egy új biciklit... És
örülök. Van egy pótkerekem! -CsL

Vén Diák

Aki manapság Pesten utálja a diszkó-
zenét, de szeret táncolni, a *Vén Diák*-
ba jár. A bár csöndes nappali életét a
jogi egyetem előtti kis téren éli.
Ilyenkor csak bolgár és arab bűnözők
tanyáznak itt, de ők, ha közeledik az
esti tíz óra, szemérmesen távoznak. A
megüresedett terepet ettől kezdve az
underground ifjúság veszi át.

Guide

Régen ez fordítva állt. A *Vén Diák*
nappal volt az egyetemistáké, míg es-
te csak a személyzet és a tálalt *call*
girl-ök között lehetett hazai fiatal
felfedezni, ott is elvéte. A változás
napja valamikor idén júliusban vir-
radt fel. Lemezlovasnak Fülöpöt
szerződtették, a pesti házibulik és az
underground közkedvelt alakját. Ké-
sőbb még egy diszkóst toboroztak,

Jenőt, aki korábban a *Rock Café*-ban
is dolgozott. Mindketten a megszok-
ottól eltérő zenét kínálnak; az
aktuális slágerek mellett leginkább a
rég, jól bevált számok forognak. Ze-
nei blokkjaik ezenkívül az amúgy
igen heterogén közönség ízléséhez
igazodik. Az általában kétszáz fős
vendégsereg minden rétege megtalál-
ja itt kedvenceit. Ugyanennyire be-
csülhető a törzsvendégek száma is.
Melléttük fiatal turisták láthatók még
a Vén Diákban.

Éjfél körül igazi házibuli hangulat
alakul ki. Ez egybeesik a közeli Fre-
gatt söröző zárórájával. Ettől kezdve
moccanni sem lehet, körülbelül há-
romig. Az ajtóban álló nagydarab, de
kedves fiúk sorra eresztik be az alter-
natív művészvilág prominenseit.

Az italkínálat gazdag, és a környék
árait tekintve, még kifizethető. A 80-
as évek elejének hangulatát a negven
forintos árak őrzik. Mindezek a té-
nyek szerencsére távol tartják innen
az éjszakai élet azon figuráit, akik
számára az exkluzivitás még mindig
többet ér mint a szórakozás, s ezt
inkább a Randevű diszkóban vélik
megtalálni.

IMPRESSUM MOTOLLA 3/89

Herausgeber/Kiadók: Krizsán Árpád, Stigergasse 2/12, A-8020 Graz, (0316) 931-813; Steinbach Tamás, Kunreuthstr. 32, D-8000 München 60, (089) 87 44 37 *Verantwortlicher Redakteur/felelős szerkesztő:* Krizsán Árpád *Geschäftsführer/üzletvezető:* Steinbach Tamás *Olvasó szerkesztő:* Keszthelyi András (Budapest) *Főmunkatárs:* Ara-Kovács Attila *Szerkesztőség:* Amsterdam: Császár László, Budapest: Bojár András Iván, Mészáros István, Nagy Zsuzsa *Munkatársak:* Baumgartner Gerhard, Ellinidha, Filep Tamás, Varga Éva *Grafikai szerkesztő:* Krizsán György *Verleger:* Steinbach Tamás: Kunreuthstr. 32, D-8000 München 60. *Vertrieb/terjesztők:* a szerkesztők, továbbá: SVÉDORSZÁG: Keresztési György, Tunlandvägen 55, S-161 44 Bromma; USA: Kovács Beáta, Post Office Box 23022, Washington DC. 20024 SVÁJCBan Huszár Sylvia, Stettbachstr. 129a, CH-8051 Zürich BRAZILIA: Gyuricza Gábor, Av. Republica do Libano 372, 04502 Sao Paulo ARGENTINA: Haynalné K. Zsuzsanna, Domingo Savio 2825, 1642 San Isidro *Utánnnyomat:* forrásmegjelöléssel (MOTOLLA — európai magyar ifjúsági lap) megengedve; mutatványpéldányt kérünk a szerkesztőséghez *Olvasói leveleket* a szerkesztőség címére. A névvel megjelent cikkek nem egyeznek feltétlenül a szerkesztőség véleményével. Ezekért a szerzők felelnek. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Preis/Árak: 1 évi előfizetés (4 szám): Európában DM 20/ÖS 140, diákoknak kedvezményes áron DM 12/ÖS 80. Tengerentúl: US \$ 20, diákoknak: \$ 12. MOTOLLA Baráti Kör tagság: DM 100/ÖS 700/\$ 50 (évente).

Bankverbindungen/Folyószámláink: MOTOLLA Konto-No.: 4000 — 601 536, Steiermärkische Sparkasse, Graz, BLZ: 20815. Steinbach Tamás, Konto-No.: 4422 89-803, Postgiroamt München, BLZ: 700 100 80.

Nur wer
kritische Leser hat,
macht eine
gute Zeitung.

Több mint
150 magyar film
videóból
válogathat!

Á D Á M F I
V I D E O

Dícsőség '56 hőseinek:
Magyarország lángok-
ban című videó film
DM 69 + portó

Postafiók 29
D-5100 Aachen
Tel.: (0241) 173355

Süddeutsche Zeitung

Nyugat-Európa egyetlen
gazdagon felszerelt ma-
gyar könyv- és hangle-
mez szaküzlet

KATKÓ KÖNYVEK
Musica Hungarica

Rümanstr. 4
D-8000 München 40
(089) 30 50 43

A világ minden részére szál-
lítunk. Kérje díjtalan katalo-
gusunkat (tengerentúltra
\$ 2 légipostáért).